

Jussi Y. Hyry

MAKSUOHJELMA JA YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY

Kajaanin ammattikorkeakoulu
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallin-
non koulutusohjelma
Tradenomikoulutus
Syksy 2010

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SYMBOLILUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	VELKAJÄRJESTELYN HISTORIAA	3
3	MAKSUOHJELMA JA KANSSAVELALLISTEN MAKSUOHJELMA	6
4	VELKAJÄRJESTELYN KEINOT ,VAKUUSVELKOJEN ASEMA JA KORON PÄÄOMITTAMISTA SISÄLTÄVÄT LAINAT VELKAJÄRJESTELYSSÄ	12
5	EPÄSELVIEN VELKOJEN JATAVOITTAMATTOMIEN VELKOJEN ASEMA	18
6	MAKSUOHJELMAN SISÄLTÖ JA KESTO VAKUUSVELKOJEN OSALTA	20
7	YLEISSÄÄNNÖS MAKSUOHJELMASTA TAVALLISTEN VELKOJEN OSALTA	22
8	TAVALLISTEN VELKOJEN KESKINÄINEN ASEMA JA MAKSUOHJELMAN KESTON JATKAMINEN YKSITYISVELKOJAN HYVÄKSI	28
9	TAVALLISTEN VELKOJEN VÄHIMMÄISKERTYMÄ JA VELALLISEN OMISTUSASUNNON RAHAKSIMUUTTO	33
10	VELALLISEN ASUNNON RAHAKSIMUUTOSTA SAATUJEN VAROJEN KÄYTTÄMINEN JA OMISTUSASUNNON RAHAKSIMUUTON LYKKÄÄMINEN	37
11	LISÄSUORITUSVELVOLLISUUS	41
12	MAKSUOHJELMAAN SISÄLLYTETTÄVÄT TIEDOT JA RAHAKSIMUUTON TOIMITTAMINEN	54

13 MAKSUOHJELMAN VAHVISTAMINEN, KAAVAT JA LAATIMISOHJEET	59
JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	64
LÄHTEET	
LIITE	

**Kajaanin
ammattikorkeakoulu**

**OPINNÄYTETYÖ
TIIVISTELMÄ**

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon	Koulutusohjelma Liiketalouden, aikuiskoulutus
Tekijä(t) Hyry Jussi Y.	
Työn nimi Maksuohjelma ja yksityishenkilön velkajärjestely	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot -	Ohjaaja(t) Sami Malm Toimeksiantaja Kainuun käräjäoikeus
Aika Syksy 2010	Sivumäärä ja liitteet 67 + 11
<p>Työn keskeisenä lähtökohtana oli lisätä tietämystä yksityishenkilön velkajärjestelystä. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä oli kirjoituspöytä tutkimus, missä Internet oli keskeinen tiedonhankkimismenetelmä.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli perehtyä yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain mukaiseen maksuohjelman laatimiseen sekä maksuohjelmaa koskevaan oikeuskäytäntöön.</p> <p>Johdannossa käsitellään aihetta yleisellä tasolla ja seuraavaksi käydään läpi velkajärjestelyn historiaa. Työssä käsitellään maksuohjelmaa yleisellä tasolla, jonka jälkeen käydään läpi maksuohjelmaa koskevat säännökset lähinnä hallituksen esitysten pohjalta, mutta tarkastelua laajennetaan myös oikeustapauksien näkökulmasta.</p> <p>Opinnäytetyön keskeisiä teemoja ovat omistusasunnon säilyttämiseen liittyvät asiat sekä lisäsuoritusvelvollisuuteen liittyvät asiat. Työn loppuosassa käsitellään maksuohjelmaan sisällytettäviä tietoja ja maksuohjelman kaavoja.</p> <p>Työn tuloksena saatiin ajan tasalla oleva opinnäytetyö maksuohjelmaa koskevista säännöksistä ja keskeisistä maksuohjelman sisältöä koskevista oikeustapauksista.</p> <p>Työn liitteenä on todellisen esimerkin mukainen, vahvistettu maksuohjelma, joka on päivitetty vastaamaan tällä hetkellä voimassa olevia säännöksiä.</p>	
Kieli	suomi
Asiasanat	velkajärjestely, maksuohjelma
Säilytyspaikka	☒ Verkkokirjasto Theseus ☒ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

**THESIS
ABSTRACT**

School Business	Degree Programme Business Administration
Author(s) Hyry Jussi Y.	
Title Payment Schedule and the Act on Adjustment of Debts of a Private Individual	
Optional Professional Studies -	Instructor(s) Sami Malm
	Commissioned by Kainuu Civil Court
Date Autumn 2010	Total Number of Pages and Appendices 67 + 11
<p>The objective of the thesis was to produce more information of the Act of Private Individual Payment Schedule and the research method was the traditional desk research, in which the Internet was the basic method to get information.</p> <p>The aim of this study was to research the Act of Debts of a Private Individual.</p> <p>The introduction generally includes some words of the aim. After that there are shortly some words of the history of the Debts of a Private Individual.</p> <p>The next paragraph contains some general things of Payment Schedule and after that more detailed information, mostly Government Proposals, but also from the point of view of justice cases. Central issues concern the Owner-occupied Home of the Debtor. The result of the work is an updated information package of the Act and Payment Schedule.</p> <p>In the appendix of the thesis there is an example from real world, legal Payment Schedule updated to correspond to the valid provisions.</p>	
Language of Thesis Finnish	
Keywords	Adjustment of the Debts of a Private Individual, Payment Schedule
Deposited at	☒ Electronic library Theseus ☒ Library of Kajaani University of Applied Sciences

SYMBOLILUETTELO

VJL, Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1997/57

VJA, Asetus yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/58

HE, Hallituksen esitys

KKO, Korkein oikeus

HHO, Helsingin hovioikeus

I-SHO, Itä-Suomen hovioikeus

RHO, Rovaniemen hovioikeus

THO, Turun hovioikeus

OMA, Oikeusministeriön asetus

1 JOHDANTO

Velkajärjestely on yksi markkinatalouden toimivuuden kannalta tärkeä velkasuhteita sääntelevä elementti. Moderni taloushistoria törmäsi velkaongelmiin ensimmäisen kerran Suuren laman aikana 1930 -luvulla. Maataloustilojen pakkohuutokaappoihin keksittiin silloin yhteiskunnan taholta avio-oikeus, jonka nojalla tilan yksin omistanut puoliso sai pantata tai myydä tilansa ainoastaan aviopuolison antamalla luvalla.

Suomessa rahamarkkinat vapautettiin hyvin nopeassa tahdissa 1980 -luvun lopulla, jolloin muutaman vuoden aikana taloudessa kiertänyt rahamäärä kaksinkertaistui. Tämä sai aikaan nimellishintojen voimakkaan nousun arvopaperi- ja kiinteistömarkkinoilla. Luottoekspansio rahoitettiin hyvin pitkälti ulkomaisella valuuttalainalla. Aiemman hallinnollisen koron tilalle tulivat markkinoilla määräytyvät korot. 1990 -luvun alussa korkotasoa Suomessa nousi pitkälti yli kymmenen prosenttia, kun Suomen Pankki yritti puolustaa markan ulkoista arvoa. Tästä huolimatta markka jouduttiin ensin devalvoimaan ja sen jälkeen päästämään devalvoitumaan. Samanaikaisesti arvopaperi- ja kiinteistömarkkinoiden hintakupla puhkesi.

Laajan yhteiskunnallisen hyväksynnän vallitessa Suomeen säädettiin 1993 velkajärjestelylaki. Pian lain säätämisen jälkeen tuomioistuimet ruuhkautuivat ja esimerkiksi velkaneuvontaan alettiin panostaa ensin kunnallisena ja sen jälkeen valtiollisena toimintona.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on perehtyä maksuohjelman laatimisen velkajärjestelylain näkökulmasta tarkasteltuna. Työn tekijällä on noin kahden vuoden ja yli kolmensadan tapauksen kokemus maksuohjelmien ja tiivistelmien laadinnasta, joten aihepiiri on sinänsä tuttu. Työn tavoite on lisätä tekijän tietämystä maksuohjelmaan liittyvästä aihepiiristä sekä antaa tietoa maksuohjelman sisällöstä aihepiiristä kiinnostuneille lukijoille. Työssä tarkastellaan insolvenssisäännösten maksuohjelmaa koskevaa normistoa ja soveltuvia maksuohjelmaa koskevia tuomioistuinten ratkaisuja.

Työ rakentuu siten, että ensin käsitellään lyhyesti velkaantumisen historiaa. Seuraavaksi käsitellään kutakin pykälää koskevat hallituksen esitykset ja tämän jälkeen soveltuvat oikeuskirjallisuudesta löytyvät viittaukset. Oikeuskirjallisuuden käyttö on osin ongelmallista, koska yleensä teokset eivät rakennu lainsäädännön mukaiseen jär-

jestykseen. Kunkin luvun lopuksi on soveltuvaa oikeuskäytäntöä lyhyine kommentteineen.

Työn ulkopuolelle on rajattu velkajärjestelylain muut kohdat, kuin suoraan maksuohjelmaa koskevat säännökset. Rajauksesta huolimatta työssä tuli vastaan laajuusongelma: alkuperäinen tarkoitus oli käydä lävitse enemmältikin oikeustapauksia, mutta tällöin työ olisi paisunut aivan liian laajaksi.

Työ on luonteeltaan kirjoituspöytä tutkimus, missä Internet on ollut keskeinen tiedonhankkimismenetelmä ja tutkimusongelmana on maksuohjelmaa koskeva normiston soveltaminen. Velkajärjestelylain mukaista maksuohjelmaa käsittelevää ajan tasalla olevaa kirjallisuutta on niukasti. Insolvenssioikeuden kirjallisuus käsittelee lähinnä konkurssimenettelyä ja valtaosa velkajärjestelyä koskevasta kirjallisuudesta on kirjoitettu 1990 -luvulla. Velkajärjestelylain uudistuksen ollessa vireillä olisi selvästi tarvetta maksuohjelman laatimista koskevaa lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä käsittelevään oppi-/käsikirjaan.

Tämän opinnäytetyön pääasiallisina lähteinä ovat viranomaislähteet. Selkeä jatkotutkimuksen aihe olisi maksuohjelmaa koskeva oikeuskäytäntö laajemmin käsiteltynä. Kukin tämän työn otsikko voisi olla itsenäisen tutkielman aihe.

Tässä työssä ei ole määritelty velkajärjestelylain keskeisiä käsitteitä, vaan perusasioiden oletetaan olevan lukijan tiedossa. Työ on ajankohtainen, sillä on ilmeistä, että nykyisen laman seurauksena velkajärjestelyhakemusten määrä tulee kasvamaan voimakkaasti.

Työn liitteenä (LIITE 1.) on todellinen esimerkki vahvistetusta, lainvoimaisesta maksuohjelmasta. Maksuohjelma on vahvistettu vuonna 1995, mutta sisällöltään tämä esimerkki on päivitetty vastaamaan tällä hetkellä voimassa olevaa lainsäädäntöä.

2 VELKAJÄRJESTELYN HISTORIAA

Velkajärjestelylainsäädännön taustalla voidaan erottaa kaksi toisistaan poikkeavaa ideologiaa. Velkajärjestelyn mahdollisuutta on perusteltu toisaalta hyvinvointivaltiolisista lähtökohdista, osana sosiaalista suojaverkkoa odottamattomien kriisitilanteiden toteutuessa. Toisaalta taustalla vaikuttaa markkinaliberalismin mukainen perusajatus, jonka mukaan insolvenssimenettelyn tehtävä on edistää markkinoiden toimintaa ja taloudellisten toimijoiden kykyä toimia markkinoilla. (Niemi-Kiesiläinen 2005, 699.)

Velkajärjestelylainsäädännön historiallinen tausta löytyy markkinatalouden ja liberaalismin ekspansiosta 1800 -luvun lopun Yhdysvalloista. Yksityishenkilön mahdollisuus hakea itsensä konkurssiin ja vapautua siten vastaamasta veloistaan vakiintui pääpiirteittäin 1930 -luvun laman aikana. Manner-Euroopassa konkurssilainsäädäntö oli formaalista, eikä siihen käytännössä sisältynyt velallisen velkavastuuta helpottavia elementtejä. (Niemi-Kiesiläinen 2005, 699.)

Kotitalouksien laajamittaiset velkaongelmat Länsi-Euroopassa 1990 -luvun alkupuolella johtuivat luotonsäännöstelyn purkamisesta, joka johti (noin kolmen vuoden aikana) kotitalouksille suunnatun luotonannon määrän kaksinkertaistumisesta. Suomessa kehitys oli samansuuntainen, joskin luottomarkkinoiden vapautuminen ja lama oli syvempi. (Niemi-Kiesiläinen 2005, 700.) Bruttokansantuote laski 22 % muutaman vuoden aikana samanaikaisesti, kun sijoitusinstrumenttien ja kiinteistömarkkinoiden arvot romahtivat. Suuri osa luottoekspansiosta oli valuuttakurssiriskiltä suojaamatonta ulkomaista lainaa, jonka korkotaso nousi toiselle kymmenelle prosentille samanaikaisesti, kun Suomen markan devalvaatio ja devalvoituminen nostivat valuuttaluottojen markka-arvoa parikymmentä prosenttia.

Eurooppalaiset lait lähtevät siitä, että velallisen tulee velkajärjestelyssä sitoutua suorittamaan velkojaan noin viisi vuotta kestävä maksuohjelman mukaisesti. Varsinkin pohjoismaisissa velkajärjestelymenettelyissä velallisen velanmaksumoraalia ja velkaantumisen tapaa tarkastellaan hyvin kriittisesti menettelyn edellytyksiä arvioitaessa. (Niemi-Kiesiläinen 2005, 701.)

Suomen Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (57/1993, VJL) säädettiin laman ollessa syvimmillään, ja se tuli voimaan 8.2.1993. Laki oli ilmeisen tarpeellinen ja sen säätämiseen kohdistui melkoisia poliittisia paineita (mm. lain perustuslain vastaisuudesta keskusteltiin varsin runsaasti tiedotusvälineissä ja juristien ammattikirjallisuudessa). Eduskunta hyväksyi kuitenkin lain yksimielisenä ja yhteiskunnassa lienee laajemminkin vallinnut yhteisymmärrys siitä, että laman pahimmin kohtaamia velallisia oli voitava auttaa melko voimakkailla toimenpiteillä. Toisaalta pidettiin tarpeellisenä korostaa sitä, että lailla ei saisi olla heikentävää vaikutusta yleiseen velanmaksuomoraaliin. (Niemi-Kiesiläinen 2005, 702.) Lain vahvistamisen jälkeen silloinen Tasavallan presidentti Mauno Koivisto sanoi useissa haastatteluissa, että velkasaneerauslait olivat vaikeimmat lait, mitä hän oli koskaan vahvistanut. Lisäksi hän kritisoi lain huonoa valmistelua.

Oikeuspoliittista keskustelua käytiin lain säätämisen jälkeen ajoittain varsin vilkkaasti. Takaajan asema, hakemusten suuri määrä ja velallisten heikko maksukyky korostuivat 1990 -luvun puolessa välissä. Keskustelu johti siihen, että vuoden 1997 alussa lakia muutettiin monessa suhteessa (63/1997). Edellytyksiä tiukennettiin siten, että väliaikaisesti maksukykyä vailla olevilta velallisilta evättiin velkajärjestely (käytännössä usein toimittiin siten, että ohjelma määrättiin alkavaksi kahden vuoden päästä, jolloin velallisella oletettiin olevan maksukykyä). Muita merkittäviä uudistuksia olivat velkajärjestelyn esteiden tiukentaminen, mahdollisuus jatkaa maksuohjelmaa takaajan vaatimuksesta kahdella vuodella takaajan hyväksi, ohjelman muuttamisen vaikeuttaminen ja selvittäjän palkkiosta aiheutuvien kustannusten osittainen siirto velallisen maksettavaksi. (Niemi-Kiesiläinen 2005, 702.)

Laaja yhteiskunnallinen keskustelu siitä, että monet laman aikana velkaantuneet velalliset olivat edelleenkin taloudellisessa ahdingossa, myötävaikutti siihen, että vuonna 2002 velkajärjestelyyn pääsemistä helpotettiin sellaisten velallisten kohdalla, joiden velkaantumisesta on kulunut erityisen pitkä aika (HE 98/2002). Samalla maksuohjelman muuttamista koskevia säännöksiä muutettiin jonkun verran. (Niemi-Kiesiläinen 2005, 702.)

Laman aikana velkaantuneiden henkilöiden tilanne on herättänyt vilkastakin keskustelua yhä 2000 -luvulla, yli kymmenen vuotta laman jälkeen. Vaikka velkajärjestelyyn

edelleen hakeutuu laman aikana velkaantuneita ihmisiä, osa velallisista on jäänyt sen ulkopuolelle. Joidenkin hakemusta ei ole hyväksytty, yritystoimintaa harjoittavien on mahdollista saada velkajärjestely erityisin edellytyksin, osa velallisista on liian syrjäytyneitä jne. 2000 -luvun alussa toteutettiin laaja velkasovinto-ohjelma, jossa luottolaitokset ottivat yhteyttä velallisiin ja sopivat näiden kanssa velkojen vapaaehtoisista järjestelyistä. (Niemi-Kiesiläinen 2005, 703.)

Velkajärjestelylain uudistaminen on parasta aikaa vireillä, ja onkin mielenkiintoista nähdä, miten nykyinen 2010 -luvun lama (bruttokansantuote laski noin 8 %) vaikuttaa velkajärjestelyasioiden määrään ja lain uudistamisen sisältöön. Velkajärjestelylain uudistamisesta saa lisätietoja muun muassa oikeusministeriön internetsivuilta oikeusministeriön kotisivuilta. (Oikeisministeriö b.)

3 MAKSUOHJELMA JA KANSSAVELALLISEN MAKSUOHJELMA

Tässä luvussa käsitellään yleisesti maksuohjelmaa koskevaa lainsäädäntöä eli lain 23 ja 24 §:iä. Pykälissä käsitellään velallisen maksukykyä käsittelevää maksuohjelmaa, maksuohjelman vahvistamista, maksuohjelman laatimista, yhteisvastuullisten kanssavelallisten maksuohjelmaa, yhteisten tavallisten velkojen ositusta sekä kanssahakijoina olevia velallista ja takaajia.

Hallituksen esityksen mukaan lain 23 §:n 1 momentissa on velkajärjestelyn sisältöä koskeva yleinen säännös, josta ilmenee, että velkajärjestelyssä tuomioistuin vahvistaa velalliselle maksuohjelman. Maksuohjelman on vastattava velallisen maksukykyä. Maksukyvyyn arviointiperusteista säädetään lain 4 §:ssä. Velalliselle vahvistetaan maksuohjelma siinäkin tapauksessa, että velkojen maksuvelvollisuus joudutaan velkajärjestelyssä kokonaan poistamaan. Maksuvelvollisuuden poistamisen edellytyksistä säädetään lain 25 §:n 3 momentissa. (HE 183/1992.)

Maksuohjelma vahvistetaan lain 23 §:n 2 momentin mukaan kullekin velalliselle erikseen myös silloin, kun he ovat hakeneet velkajärjestelyä yhdessä. Velkajärjestelyä voivat lain 8 §:n mukaan hakea yhdessä aviopuolisot, yhteisvastuulliset kanssavelalliset sekä velallinen ja takaaja. Lain 23 §:n 2 momentissa viitataan lain 24 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan kanssavelallisille, jotka ovat yhteisvastuullisessa velkasuhteessa vakuusvelasta, voitaisiin vahvistaa vakuusvelan osalta yhteinen maksuohjelma. (HE 183/1992.)

Velallisen tai selvittäjän, jos sellainen on lain 64 §:n mukaan määrätty, on lain 23 §:n 3 momentin mukaan laadittava ehdotus maksuohjelmaksi. Tällä maksuohjelmaehdotuksella on menettelyssä keskeinen merkitys. Ehdotus on pyrittävä laatimaan niin, että se voidaan sellaisenaan vahvistaa maksuohjelmaksi. Jos ehdotusta maksuohjelmaksi ei voida vahvistaa, tuomioistuin voi lain 58 §:n mukaan antaa sen uudelleen valmisteltavaksi. (HE 183/1992.)

Maksuohjelmaehdotuksesta tulee käydä ilmi kaikki lain 36 §:ssä tarkoitetut maksuohjelmaan sisällytettävät tiedot sekä varallisuuden rahaksi muuttamista, velkajärjestelyn

sisältöä, maksuaikataulua ja maksuohjelman kestoja koskevat ehdotukset. Ehdotus on annettava tuomioistuimelle sen lain 54 §:n nojalla asettamassa määräajassa ja ehdotus toimitetaan tuomioistuimen tai selvittäjän toimesta velkojille tiedoksi. Ehdotus maksuohjelmaksi voidaan antaa jo hakemuksen yhteydessä. (HE 183/1992.)

Velallinen on voinut toimittaa velkojille maksuohjelmaehdotuksen jo siinä vaiheessa, kun hän on ennen velkajärjestelyn hakemista pyrkinyt sovinnolliseen ratkaisuun velkojensa kanssa. Velallinen ei ole sidottu tähän ehdotukseen, mutta jos hänen tuomioistuimelle toimittamansa ehdotus oleellisesti poikkeaa aikaisemmasta ehdotuksesta, on aihetta selvittää syy siihen. (HE 183/1992.)

Hallituksen esityksen mukaan lain 23 § on maksuohjelman sisältöä koskeva perussäännös. Sen mukaan velalliselle vahvistetaan hänen maksukykyään vastaava maksuohjelma. Lain 23 §:n 1 momenttiin lisättiin viittaus lain 35 a §:ään, jossa ovat säännökset velallisen velvollisuudesta maksaa velkojaan lisää muuttuneiden olosuhteiden vuoksi (lisäsuoritusvelvollisuus). (HE 98/2002.)

Puolisoiden keskinäisestä elatusvelvollisuudesta ja elinkustannusten jakamisesta katso KKO 2007:28, missä yksityishenkilön velkajärjestelyä hakeneen velallisen nettotulot olivat pienemmät kuin hänen aviopuolisonsa nettotulot. Maksuvaraa laskettaessa velallisen nettotuloista vähennettiin vain hänen tulo-osuuttaan vastaava määrä puolisoitten yhteisistä asumiskustannuksista ja muista välttämättömistä elinkustannuksista, siitä riippumatta, mitä aviopuolisot olivat keskenään sopineet näiden kustannusten jakamisesta ja puolisoitten lasten elatusvelvollisuudesta.

Maksuvaraa koskien katso I-SHO 2007:8, missä hovioikeus katsoi, että A:n maksuvaraa laskettaessa perheen kaikkien lasten välttämättömät elinkustannukset on oikeuskirjallisuudessa esitetyn kannan mukaisesti jaettava puolisoitten nettotulojen mukaisessa suhteessa.

Puolisoiden keskinäisestä elatusvelvollisuudesta katso KKO 2007:28, missä yksityishenkilön velkajärjestelyä hakeneen velallisen nettotulot olivat pienemmät kuin hänen aviopuolisonsa nettotulot. KKO katsoi, että

maksuvaraa laskettaessa velallisen nettotuloista vähennetään vain hänen tulo-osuuttaan vastaava määrä puolisoiden yhteisistä asumiskustannuksista ja muista välttämättömistä elinkustannuksista, siitä riippumatta, mitä aviopuolisot olivat keskenään sopineet näiden kustannusten jakamisesta.

Työmatkakulujen huomioimisesta perheen keskinäisissä menoissa katso KKO 2006:55, missä velallisen työmatkakulut ylittivät paikallisliikenteen käytöstä aiheutuneet menot. Korkeimman oikeuden mukaan yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa tarkoitettua velallisen maksuvaraa laskettaessa työmatkakuluja ei jaettu velallisen ja hänen aviopuolisonsa nettotulojen mukaisessa suhteessa vaan ne otettiin huomioon samansuuruisina kuin ne oli hyväksytty työmatkakuluvähennykseksi velallisen verotuksessa.

Velkajärjestelyasetuksen 6 a §:n mukaan jos velkojia on useampi kuin yksi, maksuohjelmassa voidaan jättää ilman suoritusta velkoja, jolle kertyvä jako-osuus olisi pienempi, kuin 17 euroa. Tällainen velkoja voidaan jättää ilman suoritusta myös, kun maksuohjelmaa muutetaan. (VJA 1275/2002.)

Hallituksen esityksen mukaan lain 24 §:n 1 momentin nojalla vakuusvelasta yhteisvastuullisessa velkasuhteessa oleville kanssavelallisille vahvistetaan vakuusvelan osalta yhteinen maksuohjelma. Edellytyksenä on, että kanssavelalliset hakevat velkajärjestelyä yhdessä ja se myönnetään kullekin. Käytännössä säännös koskee useimmiten aviopuolisoita ja avopuolisoita, jotka ovat yhdessä ostaneet asunnon. Vaikka toisen puolison maksukyky ei ole heikentynyt ja hän kykenee suoriutumaan omasta osuudestaan velasta, saattaa toisen puolison maksukyvyn heikentyminen aiheuttaa sen, että he eivät ilman velkajärjestelyä selviydy koko velasta. Velkajärjestelyn edellytyksiä harkittaessa tässäkin tapauksessa kummankin velallisen velkana otetaan huomioon koko velka. Jos velalliset suhteessa siihen ovat maksukyvyttömiä, velkajärjestely voidaan myöntää kummallekin. Yhteisessä maksuohjelmassa todetaan vakuusvelan määrä ja tarpeellinen vakuusvelkaosuus määrätään kummankin velallisen osalta erikseen. Jos kanssavelallisilla on muutakin velkaa, heille vahvistetaan niiden osalta erilliset mak-

suohjelmat. Yhteinen maksuohjelma ei vaikuta siihen, miten kanssavelallisten on katsottava omistavan asunnon, jos asiasta myöhemmin syntyy riitaa. (HE 183/1992).

Lain 24 §:n 2 momentti koskee yhteisvastuullisessa velkasuhteessa olevien kanssavelallisten tavallista velkaa. Säännös koskee vain niitä tapauksia, joissa kanssavelalliset ovat hakeneet velkajärjestelyä yhdessä ja joissa velkajärjestely myönnetään kullekin hakijalle. Säännös ei vaikuta siihen, miten velka on otettava huomioon velkajärjestelyn edellytyksiä harkittaessa. Velkajärjestelyn edellytyksiä harkittaessa kunkin velallisen velkana otetaan huomioon velasta maksamatta oleva määrä. (HE 183/1992).

Kun velallinen ja takaaja ovat yhdessä hakeneet velkajärjestelyä, päävelka otetaan vastaavalla tavalla kummankin maksuohjelmassa huomioon (HE 193/1992). Kunkin kanssavelallisen maksuohjelmassa on velasta otettava huomioon se osa, joka hänen osalleen tulee, kun velka jaetaan velallisten taloudellisen aseman mukaisessa suhteessa. Velallisen taloudellisella asemalla tarkoitetaan tässä yhteydessä velallisen varojen (x) ja maksuohjelmalla saatavan kertymän (y) suhdetta velallisen velkoihin (z). Kunkin velallisen osuutena huomioon otettava velan määrä siis määräytyy niin, että ensin lasketaan kunkin velallisen osalta hänen taloudellista asemaansa kuvaava suhdeluku kaavalla $(x + y) : z$. Sen jälkeen velan määrä jaetaan suhdelukujen mukaisessa suhteessa. Se kertymä, joka tällä tavoin jyvitetyle velan osalle tulee asianomaisen velallisen maksuohjelmalla, määräytyy tavalliseen tapaan velallisen maksukyvyyn ja maksuohjelman keston mukaan. Kunkin velallisen maksuohjelmassa huomioon otettavaa osuutta ei siis määritellä sen mukaan, miten velalliset keskinäisessä suhteessaan vastaavat velasta, vaan tavalla, joka turvaa velkojalle mahdollisimman suuren kokonaisuorituksen ja joka siten on sopusoinnussa yhteisvastuun peruseriaatteiden kanssa. (HE 183/1992).

Jos osuus, joka velallisen on maksuohjelman mukaan suoritettava velkojalle, on suurempi kuin osuus, josta hän vastaa velallisten keskinäisessä suhteessa, velalliselle syntyy takautumisoikeuteen perustuva saatava yhdeltä tai useammalta kanssavelalliselta. 24 §:n 3 momentin mukaan kanssavelallisen velka toiselle kanssavelalliselle on velkajärjestelyssä samanlaisessa viimesijaisessa asemassa kuin lain 31 §:n 3 momentissa tarkoitettut velat. Viimesijaisessa asemassa olisi myös takaajalle mahdollisesti syntyvä takautumisoikeuteen perustuva saatava. Vasta velkajärjestelyssä syntyvä, takautumisoikeuteen perustuva saatava kanssavelalliselta tai takaajan saatava ei ole sellaista ve-

lallisen varallisuutta, joka olisi maksuohjelmassa otettava varallisuutena huomioon. (HE 193/1992).

Hallituksen esityksen mukaan lain 24 §:ään ehdotetaan tehtäväksi kaksi tarkistusta. Lain 24 §:n 2 momentissa on säännös, joka koskee yhteisvastuullisen velan osittamista velkajärjestelyä yhdessä hakeneiden velallisten kesken. Ositussäännös koskee myös sitä tapausta, jossa velallinen ja takaaja ovat hakeneet velkajärjestelyä yhdessä. Yhteisvastuullinen velka jaetaan säännöksen mukaan velallisten kesken heidän taloudellisen asemansa mukaisessa suhteessa. Paremman taloudellisen aseman omaavan velallisen maksuohjelmassa velasta otetaan huomioon suurempi osa ja heikommassa asemassa olevalle velalliselle jää vastattavaksi pienempi osa. Velallisen taloudelliseen asemaan vaikuttaa se, mikä on hänen varojensa ja maksuohjelmalla kertyvien suoritusten suhde velallisen velkoihin. Lain 24 §:n 2 momenttia ehdotetaan selvennettäväksi niin, että maksuvarakertymä lasketaan aina viiden vuoden maksuohjelman mukaan. Tällöin myös tilanteessa, jossa velallisella on omistusasunto, velallisen maksuvarakertymä otetaan huomioon viideltä vuodelta sen vaihtoehdon mukaan, jossa velallisen asunto muutettaisiin rahaksi ja velallinen asuisi vuokra-asunnossa. Tarkistus vastaa velkajärjestelyssä vakiintunutta käytäntöä. (HE 53/2010).

Velan osittamisen tarkoituksena on purkaa takaukseen tai yhteisvelkaan liittyvä kolmikantasuhde ja osittamisen jälkeen kunkin velallisen maksuvelvollisuus määräytyy maksuohjelman mukaan. Osittamista ei ole enää tarkoitus tehdä uudelleen sillä perusteella, että jonkun yhteisvelallisen taloudellinen tilanne muuttuu maksuohjelman aikana. Velan osittaminen voi joskus johtaa siihen, että varoja ja maksuvaraa vailla olevan velallisen osalle yhteisvastuullisesta velasta ei tule osuutta lainkaan. Maksuvelvollisuuden poistaminen ei kuitenkaan vapauta velallista velkavastuusta ennen kuin maksuohjelma on kestänyt viisi vuotta (VJL 30 § 4 momentti). Velan osittaminenkaan ei siis voi johtaa siihen, että velallinen vapautuisi vastaamasta velasta eikä maksuohjelmaa vahvistettaisi. Tällaisten tapausten yhteydessä on herännyt kysymys siitä, miten yhteisvastuullinen velka tulee ottaa huomioon siinä tilanteessa, että velallisen maksukyky ohjelman aikana muuttuu niin, että hän kykenee maksamaan velkojaan. Kun maksuohjelmaa muutetaan niin, että velkojille kertyy suorituksia, on siinä yhteydessä selkeintä laskea velallisen velaksi yhteisvastuullisesta velasta se osa, joka hänen osalleen olisi tullut, jos hänen muuttunut taloudellinen asemansa olisi ollut tiedossa. Mui-

den yhteishakijoiden maksuohjelmiin muutoksella ei olisi vaikutusta eikä muiden ohjelmia siten tarvitse muuttaa. Erityistä säännöstä tämänkaltaisten tilanteiden varalta ei ole pidetty tarpeellisena. (HE 53/2010).

Pykälä koskee otsikkonsa ja sanamuotonsa mukaan vain niitä tilanteita, joissa yhteisvastuullisessa velkasuhteessa olevat velalliset ovat hakeneet velkajärjestelyä yhdessä. 24 §:n 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi selvennys siitä, että kanssavelallisen ja takaajan takautumisoikeuteen perustuva saatava on viimesijaista velkaa velkajärjestelyssä niissä tapauksissa, joissa velka on 2 momentin mukaan ositettu yhteishakijoiden kesken. Velallisen velkojana olevan takaajan tai kanssavelallisen saatava velalliselta on muulloin tavallista velkaa. (HE 53/2010).

Kanssahakijoiden yhteisvastuullisen velan osalta katso HHO 1997:7, missä maksuohjelmassa oli samalle velkojalle oleville kolmelle eri velalle vahvistettu yhteinen osuus velallisen maksuvarasta, yhteinen kokonaiskertymä ja yhteinen kuukausittain suoritettava maksuerä. Koska yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 31 §:n 1 momentin ja lain 36 §:n 9 ja 10 kohdan mukaan kullekin velalle on osoitettava yhtäläinen suhteellinen ja markkamääräinen osuus velallisen maksuvarasta sekä vahvistettava maksuaikataulu jokaiselle velalle erikseen, hovioikeus palautti asian käräjäoikeuteen maksuohjelman muuttamista varten.

4 VELKAJÄRJESTELYN KEINOT, VAKUUSVELKOJEN ASEMA JA KORON PÄÄOMITTAMISTA KOSKEVAT LAINAT VELKAJÄRJESTELYSSÄ

Lain 25 §:ssä käsitellään yleisesti velkajärjestelyn keinoja ja järjestelykeinojen rajoituksia tavallisten velkojen osalta. Lain 26 §:ssä käsitellään vakuusvelkojen järjestelykeinoja. Lain 27 § pykälä koskee mahdollista koron pääomittamista eli pääomasuoritusten ensisijaistamista.

Hallituksen esityksen mukaan lain 25 §:n 1 momentissa säädetään niistä keinoista, joita velkajärjestelyssä voidaan soveltaa sen piiriin kuuluviin velkoihin. Säännökset velkajärjestelyn keinoista ovat tarpeen sen sääntelemiseksi, minkä sisältöinen maksuohjelma velalliselle voidaan vahvistaa vastoin velkojan tahtoa. Lain säännöksistä voidaan velkojan suostumuksella poiketa velkojan vahingoksi. (HE 183/1992).

Lain 25 §:n 1 momentissa on yleinen, lievistä ankarimpaan etenevä luettelo käytettävissä olevasta keinovalikoimasta. Velkaan olisi sovellettava aina sitä velkojan kannalta katsoen lievintä keinoa, joka on riittävä velallisen taloudellisen tilanteen korjaamiseksi. Keinoja voitaisiin käyttää joko erikseen tai yhdistellen. Voidaan olettaa, että useissa tapauksissa velkajärjestely olisi parhaiten toteutettavissa viimeksi mainitulla tavalla eli soveltamalla eri keinojen yhdistelmää. Vakuusvelkojen osalta velkajärjestelyn kaikki keinot eivät olisi käytettävissä. Vakuusvelkojen asemasta velkajärjestelyssä säädetään lain 26 §:ssä. Tavallisiin velkoihin olisi pääsääntöisesti sovellettava samaa tai samoja keinoja. Lakiehdotuksen 31 §:n 1 momentin mukaan tavallisille veloille on lain 31 §:n 2 ja 3 momenteissa säädetyin poikkeuksin osoitettava yhtäläinen suhteellinen osuus velallisen varallisuudesta ja maksuvarasta. (HE 183/1992).

Velkajärjestelyn sisällön tavallisten velkojen osalta määräävät velallisen varallisuus ja maksuvara sekä maksuohjelman kesto. Maksuohjelmaehdotusta laadittaessa onkin ensin laskettava, kuinka paljon velallisella on varallisuutta sekä maksuvaraa velkojensa maksamiseen ja otettava huomioon, minkä pituinen maksuohjelma velalliselle voidaan määrätä. Tämän jälkeen voidaan arvioida, mitä järjestelyä velkoihin on sovellettava. Vakuusvelkojen osalta maksuohjelman sisältö ja kesto määräytyy lain 29 §:n mukaisesti. (HE 183/1992).

Hallituksen esityksen mukaan lain 25 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan voidaan muuttaa velan maksuaikataulua. Velan maksamatta olevan määrän eli sekä jäljellä olevan pääoman että mahdollisten erääntyneiden mutta maksamatta olevien luottokustannusten ja viivästyskorkojen sekä muiden viivästyksen perustuvien erien maksuaikataulua voidaan muuttaa. Myös jäljellä olevaan luottoaikaan kohdistuvien luottokustannusten maksuaikataulua on mahdollista muuttaa. Esimerkiksi tulevien korkoerien erääntymisajankohtia on mahdollista muuttaa. Harkittaessa maksuaikataulun pidentämistä on otettava huomioon vakuusvelan osalta lain 29 §:n ja tavallisten velkojen osalta lain 30 §:n 2 ja 3 momenttien säännökset maksuohjelman kestosta. Maksuohjelman kesto saa tavallisten velkojen osalta ylittää viisi vuotta silloin, kun velallisen varallisuuteen kuuluu asunto eikä sitä muuteta rahaksi. Jos pelkkä maksuaikataulun pidentäminen maksuohjelman keston puitteissa riittää korjaamaan velallisen taloudellisen tilanteen, tätä keinoa pitäisi soveltaa. Maksuaikataulua voidaan lain 29 § 1 kohdan nojalla myös lyhentää. Käytännössä aikataulun lyhentäminen yleensä edellyttää, että velkaan sovelletaan muutakin keinoa. Esimerkiksi velan korkoa voidaan alentaa ja samalla määrätä velka maksettavaksi alunperin sovittua lyhyemmässä aikataulussa taikka määrätä alennettu velka maksettavaksi kertasuorituksena. (HE 183/1992).

Velkajärjestelyssä voidaan lain 25 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla määrätä, että velallisen maksusuoritukset on ensin luettava velan pääoman ja vasta sen jälkeen luottokustannusten lyhennykseksi. Velkajärjestelyssä voidaan siten poiketa Kauppakaaren 9 luvun 5 §:n säännöksestä, jonka mukaan korko on suoritettava ennen pääomaa ja joka oikeuttaa velkojan lukemaan velallisen suorituksesta lyhennykseksi vain sen osan, joka ylittää erääntyneen koron. Jos esimerkiksi määrätään, että luoton ehtojen mukaiset, lyhennyksistä ja luottokustannuksista koostuvat määräaikaiserät on kokonaan luettava pääoman lyhennykseksi, kunnes velan pääoma tai sen alennettu määrä tulee suoritetuksi, velan luottoaika lyhenee ja korkomenot vähenevät. Lykkäytyvät luottokustannukset suoritettaisiin tällöin sen jälkeen, kun velan pääoma on tullut maksetuksi. Koron verovähennyksen vaikutus on tässä yhteydessä erikseen selvitettävä. Käytettäessä lain 25 §:n 1 momentin 2 kohdan keinoa voi esimerkiksi velallisen vakuusvelka tulla kokonaan maksetuksi nopeammin. Tämän jälkeen velallisen maksuvara voidaan osoittaa kokonaan tavallisten velkojen suoritukseksi. (HE 183/1992).

Lain 25 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan voidaan alentaa jäljellä olevaan luottoaikaan kohdistuvien luottokustannusten maksuvelvollisuutta. Esimerkiksi velan korkoa jäljellä olevalta luottoajalta voidaan siten alentaa. Joissakin tapauksissa pelkästään koron alentaminen voikin olla riittävä keino siihen, että velallinen pystyy maksamaan velkansa kokonaan. Koron alentaminen, maksuaikataulun muuttaminen ja velallisen suoritusten määrääminen luettavaksi ensin pääoman lyhennykseksi voivat yhdessä korjata velallisen taloudellisen tilanteen. (HE 183/1992).

Jäljellä olevan velan alentaminen on mahdollista lain 25 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti. Jäljellä olevaa velkaa ovat myös erääntyneet mutta maksamatta olevat luottokustannukset ja viivästyskorkoerät. Jos velallisella on useita velkoja, lain 31 §:n 1 momentin yhdenvertaisuusperiaatteesta seuraa, että velkoja on alennettava samassa suhteessa. (HE 183/1992).

Velan maksuvelvollisuus voidaan lain 25 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla poistaa kokonaan. Tällöinkin velalliselle vahvistettaisiin maksuohjelma. Siinä todettaisiin perusteet maksuvelvollisuuden poistamiselle. Maksuohjelmaa, jossa maksuvelvollisuus on poistettu, voitaisiin muuttaa tai se voitaisiin määrätä raukeamaan samoin edellytyksin kuin maksuohjelma, jossa velkoja on määrätty suoritettavaksi. Ohjelman muuttamista tai raukeamista voidaan lain 30 §:n 4 momentin mukaan vaatia viiden vuoden kuluessa ohjelman vahvistamisesta. Tätä koskevat säännökset ovat nykyisin lain 61 §:ssä. (HE 183/1992).

Velallinen ei saa lain 7 §:n 1 momentin mukaan ottaa velkajärjestelyn hakemisen jälkeen uutta velkaa. Lain 7 §:n 2 momentissa säädetään poikkeuksista tähän kieltoon. Velkajärjestely voi sisältää sen, että velka - tai sen alennettu määrä - kokonaan tai osaksi maksetaan kertasuorituksena tätä varten otettavalla uudella velalla. Velallinen voi siis maksaa maksuohjelmaan sisältyvät velat joko kokonaan tai osaksi sitä varten otettavalla uudella velalla. Säännöksellä voi olla merkitystä niissä tapauksissa, joissa velallisella on useita velkoja ja joiden ehdot ovat epäedullisia, tai silloin, jos korkotason laskun vuoksi tai muusta syystä on saatavissa edullista lainaa, jolla aikaisempia voidaan korvata. (HE 183/1992).

Velallisen on ennen maksuohjelmaehdotuksen tekemistä selvitettävä, myönnetäänkö hänelle uusi luotto ja minkä suuruinen se on. Jos velalliselle on myönnetty luotto, ve-

lallinen voi ehdottaa, mitä velkajärjestelyn keinoja velkoihin tulee soveltaa, jotta hän voisi suorittaa ne uudella luotolla. Maksuohjelmassa todetaan kunkin velan osalta velkajärjestelyn sisältö. Maksuaikataulu määrätään siten, että velalliselle jää riittävä aika velkojen maksamiseksi. Maksuohjelman kesto voi siis olla hyvinkin lyhyt, jos velallinen voi kokonaan suorittaa velat uudella luotolla. Uusi luotto ei kuuluisi velkajärjestelyn piiriin. Sellainen maksuohjelma, jossa velkajärjestely kokonaisuudessaan toteutetaan uuden velan ottamisella, edellyttää, että uudella velalla velkojille maksettavien suoritusten määrä vastaa sitä, mikä velallinen muuten olisi maksuohjelmalla määrätty suorittamaan. (HE 183/1992).

Tavallisiin velkoihin, joita siis ovat myös vakuusvelkojan saatavat siltä osin kuin vakuuden arvo ei riitä niiden kattamiseen, voidaan soveltaa kaikkia lain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettuja keinoja. Velkajärjestely pitää näiden velkojen osalta ensisijaisesti toteuttaa soveltamalla lain 25 §:n 1 momentin 1, 2 tai 3 kohdissa tarkoitettuja järjestelyjä. Tämä periaate käy ilmi lain 25 §:n 3 momentista, jonka mukaan 25 §:n 4 ja 5 kohdassa tarkoitettuja järjestelyjä voidaan soveltaa vain, jos velkajärjestelyä ei muuten voida toteuttaa. Velkoja joudutaan alentamaan, jos velallinen ei maksuohjelman keston puitteissa kykene maksamaan velkojaan lain 25 §:n 1 - 3 kohdissa tarkoitetuilla keinoilla helpotettuna. Velkojen ja luottokustannusten maksuvelvollisuus voidaan poistaa kokonaan, jos velallisella ei ole rahaksi muutettavaa varallisuutta eikä hänelle jää varoja velkojen maksuun elinkustannuksista ja elatusvelvollisuudesta aiheutuvien menojen jälkeen. (HE 183/1992).

Hallituksen esityksen mukaan lain 26 §:n 1 momentti koskee vakuusvelkojen osalta käytettävissä olevia velkajärjestelyn keinoja. Vakuusvelkoihin voidaan soveltaa vain lain 25 §:n 1 momentin 1 - 3 kohdissa mainittuja keinoja sekä lain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua järjestelyä. Lisäksi voidaan alentaa vakuusvelan erääntyneen mutta maksamatta olevan viivästyskoron määrää. Viivästyskoron alentaminen on nykyisin mahdollista Korkolain (633/82) 11 §:ssä mainitulla sosiaalisella perusteella. Tämän vuoksi vakuusvelan viivästyskoron alentamisen on oltava mahdollista myös velkajärjestelyssä. Alentaminen sisältää myös mahdollisuuden poistaa erääntynyt viivästyskorko kokonaan. (HE 183/1992).

Vakuusvelan määrää ei voida alentaa. Tämä koskee sekä maksamatta olevan pääoman määrää että erääntyneiden mutta maksamatta olevien luottokustannusten, ei siis kui-

tenkaan viivästyskoron määrää. Vakuusvelan määritelmästä lain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa ilmenee, että vakuusvelalla tarkoitetaan ainoastaan vakuuden arvon kattamaa osaa velan määrästä. Jos siis vakuuden arvo ei riitä kattamaan velan määrää, ei ole estettä alentaa velan määrää vakuuden arvon ylittävältä osalta. (HE 183/1992).

Kun vakuusvelkaan sovelletaan lain 26 §:n 1 momentin 2 kohtaa eli määrätään, että velallisen maksusuoritukset on luettava ensin velan pääoman ja sen jälkeen luottokustannusten lyhennykseksi, on lykkäytyville luottokustannuksille määrättävä sellainen korko, joka turvaa niiden nykyarvon. Korkojen ja muiden luottokustannusten maksu voi siten lykkäytyä niin, että kertyneet erät tulevat suoritettaviksi vasta sen jälkeen, kun velan pääoma on maksettu. Lykkäytyvien korkoerien nykyarvon tulee kuitenkin säilyä. Tässä yhteydessä on huomattava että vakuusvelan luottokustannuksilla tarkoitetaan luottokustannuksia siltä osin kuin ne kuuluvat vakuusoikeuden piiriin ja vakuuden arvo ne kattaa. Kattavuusarvioinnissa on tässä yhteydessä otettava huomioon kysymyksessä olevien luottokustannusten kokonaismäärän nykyarvo. (HE 183/1992).

Jäljellä olevaan luottoaikaan kohdistuvien luottokustannusten alentamisen osalta on huomattava lakiehdotuksen voimaantulosäännös, joka sisältää tiettyjä rajoituksia tämän keinon soveltamismahdollisuuksiin ennen lain voimaantuloa syntyneiden vakuusvelkojen osalta. Kun jäljellä olevia luottokustannuksia lain 25 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla alennetaan, on otettava huomioon jäljellä oleva luottoaika. Luottokustannusten alennuksen on oltava suhteellisesti sitä pienempi, mitä pidempi jäljellä oleva luottoaika on. (HE 183/2002).

Lain 25 §:n 2 momentissa säädetään siitä, miten nykyarvon turvaava korko määrätään. Korko määrätään tarkoitukseen soveltuvan indeksin mukaan niin, että kultakin vuosineljännekseltä suoritettava korko vastaa viimeistä edelliseltä vuosineljännekseltä todettua indeksin muutosta vuotuisesti koroksi muutettuna. Kun vakuusvelkaosuus on lain 29 §:n mukaan määrättävä siten, että velan nykyarvo tulee maksetuksi kohtuullisen ajan kuluessa, ei ajan päättymisajankohtaa kyetä maksuohjelmassa varmuudella määräämään, koska indeksin muutokset eivät tällöin luonnollisestikaan ole tiedossa. Vakuusvelkaosuus onkin yleensä määrättävä siten, että nykyarvon turvaava korko otetaan huomioon sen suuruisena kuin se ohjelman vahvistamisen aikaan olisi. Koron noustessa velalliselle jätetty joustovara maksuvaraa laskettaessa tulee tällöin pienenevän. Olennaisempi muutos nykyarvon turvaavan koron tasossa voi johtaa maksuoh-

jelman muuttamiseen. Velkojan tehtäväksi jää koron laskeminen. Velallinen suorittaa vakuusvelkaosuutta niin kauan kunnes velan nykyarvo on tullut kokonaan suoritetuksi. (HE 183/1992).

Lain 25 §:n 3 momentin mukaan velkajärjestely ei vaikuta velkojan esinevakuusoi-
keuden pysyvyyteen tai sisältöön. Velkajärjestelyssä voidaan kuitenkin muuttaa vel-
kaa koskevia vakuusjärjestelyjä korvaamalla vakuus toisella velan turvaavalla vakuu-
della. (HE 183/1992).

Hallituksen esityksen mukaan lain 27 §:n 1 momentissa säädetään velkajärjestelyn to-
teuttamisesta sellaisten velkojen osalta, joiden pääomaa ja luottokustannuksia ei voida
lain 25 §:ssä tarkoitetulla tavalla erottaa toisistaan. Säännöksiä tarvitaan erityisesti
omistusravalainojen osalta, joita koskevassa uudessa lainajärjestelmässä on luovuttu
kiinteistä lyhennys- ja korkoehdoista. Lyhennysten ja korkojen osuus määrätään vuo-
simaksuna, joka ei alussa aina kata kaikkia lainan korkoja, jolloin maksamatta jäävä
osa koroista lisätään lainan pääomaan. Tällaisten asuntolainojen ja muidenkin lainojen
ehdot, joiden mukaan korkoa pääomitetaan, voidaan velkajärjestelyssä syrjäyttää ja
käsitellä velkajärjestelyn alkaessa maksamatta olevaa määrää samalla tavoin kuin vel-
kaa, johon pääomittamista ei sisälly. Velan määrä on velasta maksamatta oleva määrä
velkajärjestelyn alkaessa, johon voi sisältyä pääomitettua korkoa. (HE 183/1992).

Asuntotuotantolain (247/66) 9 §:n 2 momentin mukaan kunta myöntää tässä laissa
tarkoitettun asuntolainan luonnolliselle henkilölle omaa asuntoa varten varoista, jotka
kunta saa vastaavasti lainana valtiolta. Kunnan on Asuntotuotantoasetuksen 45 §:n
(205/82) mukaan maksettava laina valtiolle sitä mukaa kuin lainan saajien on suoritet-
tava velkaansa kunnalle. Velkajärjestelylain 27 §:n 2 momentin mukaan kunnan ta-
kaisinmaksuvelvollisuus valtiolle määräytyy sen mukaan kuin velallisen on suoritetta-
va velkaansa kunnalle. (HE 183/1992).

Velkoja voi valintansa mukaan palata alkuperäisiin lainaehtoihin tai käsitellä velkaa
pääomittamista koskevaa ehtoa huomioon ottamatta, jos velkajärjestely määrätään
raukeamaan. Tästä säädetään lain 9 §:n 3 momentissa. (HE 183/1992.)

5 EPÄSELVIEN VELKOJEN JA TAVOITTAMATTOMIEN VELKOJEN ASEMA

Tässä luvussa käsitellään määrältään tai perusteeltaan epäselviä velkoja, joiden määrästä ei ole tietoa tai joiden määrä on perusteeltaan epävarma. Lisäksi käsitellään tavoittamattomien velkojien asemaa ja sitä, kuinka tavoittamattomat velkojat huomioidaan maksuohjelmassa.

Hallituksen esityksen mukaan lain 28 § koskee epäselvien velkojen asemaa. Jos velkajärjestelyn piiriin kuuluva velka on määrältään tai perusteeltaan epäselvä, tuomioistuimen on määrättävä, minkä suuruisena velka otetaan maksuohjelmassa huomioon. (HE 183/1992).

Lain 40 §:n 2 momentista ilmenee, että maksuohjelman vahvistaminen ei estä velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan perustetta tai määrää taikka velkaan liittyvän vakuusoikeuden pätevyyttä tai sisältöä koskevan väitteen tutkimista, jos asia on velkajärjestelyn yhteydessä riitautettu ja osoitettu ratkaistavaksi erillisessä oikeudenkäynnissä. Lain 44 §:n 1 momentin 4 kohdasta ilmenee, että jos velkojan oikeus vahvistetaan toisenlaiseksi kuin millaisena se on esillä olevan pykälän nojalla otettu maksuohjelmassa huomioon, tämä on peruste maksuohjelman muuttamiselle sikäli kuin asian saama ratkaisu vaikuttaa ohjelman sisältöön. (HE 183/1992).

Lain 40 §:ssä tarkoitettua kysymystä ratkaistaessa tuomioistuimen on muun muassa kiinnittää huomiota siihen, onko velan määrä tai peruste riittävä kokonaan vai osaksi. Tuomioistuimen on myös otettava huomioon se, mitä silloisessa tilanteessa käytettävissä olevan tiedon ja aineiston perusteella voidaan pitää asian todennäköisenä lopputuloksena. Tähän arvioon voi luonnollisesti liittyä paljonkin epävarmuutta. Tehtävällä ratkaisulla ei ole merkitystä siinä oikeudenkäynnissä, jossa asia varsinaisesti tutkitaan, joten tältä kannalta epävarmuus ei ole ongelma. (HE 183/1992).

Jos velkojan oikeuteen liittyy muu kuin velan perustetta tai määrää koskeva epäselvyys, tuomioistuimen on edellä sanottua vastaavasti ratkaistava, millaisena velkojan oikeus on otettava maksuohjelmassa huomioon, kunnes asia tulee lopullisesti ratkaistua. Tällainen epäselvyys voi koskea esimerkiksi velkojan vakuusoikeuden pätevyyttä tai sisältöä. (HE 183/1992)

Tässä yhteydessä on myös huomattava lain 11 §:n säännös, joka voi johtaa siihen, että velkajärjestelyä ei voida myöntää merkittävän velan epäselvyyden vuoksi. (HE 183/1992.)

Kysymys velan määrästä voi tulla ratkaistavaksi esimerkiksi tuomioistuimen käsitellessä velallisen ehdotusta maksuohjelmaksi. Jos tuomioistuin katsoo, ettei velallisen ehdotusta voida tältä osin hyväksyä, se voi tällä perusteella antaa lain 58 §:n 1 momentin nojalla uudelleen valmisteltavaksi. Tuomioistuimen antamaan päätökseen ei 2 momentin mukaan saisi erikseen hakea muutosta. (HE 183/1992).

Hallituksen esityksen nojalla lakiin otettiin 28 a §:n säännös, joka koskee sellaisia velallisen velkajärjestelyssä ilmoittamia elinkeinoharjoittajina toimivia velkojia, joita ei ole onnistuttu tavoittamaan. Säännöksen nojalla maksuohjelmassa voidaan jättää ottamatta huomioon tällaiselta elinkeinoharjoittajalta oleva velka, jonka määrä alittaa asetuksella säädettävän määrän. Ehdotusta valmisteltaessa on pidetty lähtökohtana 10.000 markan suuruista velkaa (nykyisin 1.700 €). Edellytyksenä huomiotta jättämiselle olisi se, että velkojaa ei ole voitu tavoittaa. Käytännössä tällainen tilanne syntyy silloin, kun velkojaa on tavanomaisella tavalla yritetty tavoittaa, mutta velkojalle lähetetty kirje palautetaan postista ilmoituksin, että velkojan osoite on tuntematon. Tilanne voi tällöin olla se, että velkojan harjoittama elinkeinotoiminta on päättynyt. Velkojan jättäminen maksuohjelmassa huomioon ottamatta ei kuitenkaan vaikuttaisi velkojan oikeuteen hakea maksuohjelman muuttamista. Ehdotetun 44 §:n 3 momentin nojalla velkoja olisi tällöin oikeutettu saamaan velalliselta saman osuuden saatavastaan kuin muut samassa asemassa olevat velkojat. Velkojan asema ei siis tämän vuoksi heikkenisi, mutta maksuohjelma voidaan useissa tapauksissa laatia tarkoituksenmukaisemmin. (HE 180/1996).

Velkajärjestelyasetuksen 6 b §:n mukaan jos velkajärjestelyn piiriin kuuluu yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 28 a §:ssä tarkoitettu velka elinkeinoharjoittajalle, jota ei ole voitu tavoittaa, velka voidaan jättää maksuohjelmassa huomioon ottamatta, jos velan määrä alittaa 1.700 euroa. (VJA 1993/58).

6 MAKSUOHJELMAN SISÄLTÖ JA KESTO VAKUUSVELKOJEN OSALTA

Hallituksen esityksen mukaan lain 29 §:ssä säädetään vakuusvelkojen maksamisesta, kun vakuutena olevaa omaisuutta ei velkajärjestelyssä määrätä muutettavaksi rahaksi. Kuten edellä on todettu, käytännössä säännös useimmissa tapauksissa koskisi velallisen asuntovelkaa, mutta se voisi koskea myös velallisen osamaksuvelkaa esineestä, joka kuuluu hänen tarpeelliseen koti-irtaimistoonsa tai on hänen työvälineensä. Säännös voi koskea myös muuta kuin asuntovelkaa, jos velallisen asunto on sellaisen velan vakuutena. (HE 183/1992).

Velallisen maksuvarasta on lain 4 §:n 1 momentin mukaan ensin osoitettava tarpeellinen osuus näitä velkoja varten. Maksuvaralla tarkoitetaan sitä osuutta velallisen tuloista, jota velallinen ei tarvitse välttämättömiin elinkustannuksiinsa ja elatusvelvollisuudesta aiheutuviin menoihin. Nämä tulot hänen on lain 5 §:n mukaan käytettävä velkojensa maksamiseen. Maksuvara ei lueta velallisen varallisuuden rahaksi muutosta saatavia varoja. (HE 183/1992).

Tarpeellinen osuus vakuusvelkoihin eli vakuusvelkaosuus velallisen maksuvarasta on määrättävä niin suureksi, että vakuusvelan nykyarvo tulee maksetuksi kohtuullisen ajan kuluessa. Aika ei saisi ilman erityistä syytä olla olennaisesti pitempi kuin velan jäljellä oleva alkuperäinen luottoaika. Velkojan suostumuksella aika voitaisiin määrätä vapaasti. (HE 183/1992).

Olennaista pidennystä jäljellä olevaan luottoaikaan ei säännöksessä määritellä, vaan sen pituus jää harkittavaksi tapauksittain. Asuntovelkojen laina-ajat ovat yleensä pitkiä. Yksittäisen lainan maksuaikataulun pidentämisellä alkuperäisestä ei ammattimaiselle luotonantajalle ole suurta merkitystä. Pidennyksen pituutta harkittaessa on otettava huomioon velan alkuperäinen maksuaikataulu ja velan jäljellä oleva luottoaika. Jos velkaa on maksettu vasta lyhyen aikaa, maksuaikataulu ei ilman erityistä syytä voisi ylittää jäljellä olevaa luottoaikaa olennaisesti. Jos taas velan jäljellä oleva luottoaika on lyhyt, pidentäminen voisi olla huomattavampi ilman että sitä silti voitaisiin pitää olennaisena. Jos esimerkiksi alunperin 10 vuodessa maksettavaksi sovitun velan jäljellä oleva luottoaika on kahdeksan vuotta, luottoajan pidentämistä maksuohjelmassa-

sa 12 vuoteen ei voitaisi pitää olennaisena pidennyksenä. Jos taas jäljellä oleva luottoaika on enää lyhyt, esimerkiksi jäljellä on alkuperäisestä 10 vuoden luottoajasta enää kaksi vuotta, ajan pidentäminen neljään vuoteen ei olisi olennainen pidennys. (HE 183/1992).

Erityisenä syynä jäljellä olevan luottoajan olennaiseen ylittämiseen voivat olla velallisen olosuhteisiin, lähinnä maksukyvyttömyyden syyhyn liittyvät seikat sekä se, että ylittämällä voidaan turvata velallisen asumista. Erityinen syy voi olla myös se, että luottoajan ylittämällä on olennainen merkitys velallisen muille velkojille. Jos vakuusvelka on ennen velkajärjestelyn alkamista erääntynyt kokonaan maksettavaksi eikä jäljellä olevaa alkuperäistä luottoaikaa ole, erityisestä syystä luottoajan pidentämiseen voi olla peruste. Perusteena voi olla esimerkiksi omistusasunnon säilyttäminen. Jos velallisen maksuvara ei riitä kattamaan vakuusvelkaosuutta, omaisuus on muutettava rahaksi. (HE 183/1992).

Hallituksen esityksen mukaan lain 29 §:n nojalla vakuusvelan järjestelykeinona voidaan käyttää koron alentamista. Lain 26 §:n 1 momentin mukaan koron alentamisen osalta on otettava huomioon velan jäljelle jäävän luottoajan pituus niin, että koron alennus on suhteellisesti sitä pienempi, mitä pitempi luottoaika on. Vakuusvelkaosuu- den suuruutta koskevasta lain 29 §:n 1 momentista puuttuu sana "vähintään", joka siinä tulisi lain 26 §:n 1 momentin viimeinen virke huomioon ottaen olla. Riittävää siis ei ole, että vakuusvelan nykyarvo tulee maksetuksi, vaan että vähintään vakuusvelan nykyarvo tulee maksetuksi. Vakuusvelan järjestely on tässä suhteessa tarkoitettu asiallisesti yhdenmukaiseksi yrityksen saneerauksesta annetun lain 45 §:n 3 momentin kanssa. Jälkimmäiseen säännökseen sana vähintään sisältyy. (HE 180/1996).

7 YLEISSÄÄNNÖS MAKSUOHJELMASTA TAVALLISTEN VELKOJEN OSALTA JA TAVALLISTEN VELKOJEN KESKINÄINEN ASEMA

Tässä luvussa käsitellään velallisen maksuvaran käyttämistä tavallisten velkojensa suoritukseksi, maksuohjelman sisällöstä ja kestosta tavallisten velkojen osalta sekä selvittäjän saatavan osalta, maksuvaran käyttämisjärjestyksestä sekä maksuvaran käytöstä vähäisten jako-osuuksien suoritukseksi.

Hallituksen esityksen mukaan lain 30 §:n 1 momentin nojalla tavallisten velkojen suoritukseksi osoitetaan sekä velallisen maksuvara että velallisen varallisuuden rahaksi muutosta saatavat varat sen mukaan kuin lain 34 §:ssä säädetään. Jos velallisella on vakuusvelkaa, maksuvara osoitetaan tavallisille veloille vakuusvelkaosuuden vähentämisen jälkeen. (HE 183/1992).

Pääperiaatteena lain 30 §:n 2 momentin mukaan on se, että maksuohjelman kesto on tavallisten velkojien osalta viisi vuotta. Maksuohjelman kesto voi olla viittä vuotta lyhyempi, jos se on kohtuullista ottaen huomioon velallisen olosuhteet sekä se, miten ja missä määrin velallinen on maksanut velkojaan ennen velkajärjestelyn hakemista tai suorittaa niitä omaisuuden rahaksi muutosta saatavilla varoilla. (HE 183/1992).

Velallisen olosuhteet voivat olla peruste lyhyempään maksuohjelmaan, kun on tiedossa, että velallisen maksuvara esimerkiksi eläkkeelle siirtymisen vuoksi oleellisesti vähenee. Lyhyempään maksuohjelmaan saattaa olla aihetta myös velallisen iän tai perheen koon vuoksi, jos pitkän maksuohjelman noudattaminen tällaisista syistä muodostuu erityisen raskaaksi. Maksuohjelma voidaan määrätä viittä vuotta lyhyemmäksi, jos velallinen esimerkiksi on jo ennen velkajärjestelyn hakemista useiden vuosien ajan käyttänyt tulonsa tässä laissa säädettyssä laajuudessa velkojensa maksamiseen. Lyhyempi maksuohjelma voidaan vahvistaa myös silloin, kun velallinen on muuttanut asuntonsa rahaksi velkojensa maksamiseksi tai jos hänet maksuohjelmassa määrätään niin tekemään. (HE 183/1992.)

Lain 30 §:n 3 momentissa viitataan ensin lain 32 §:ään, jonka mukainen vähimmäiskertymä velallisen on suoritettava tavallisia velkojaan, jos hänellä on omistusasunto. Jos velallinen säilyttää asuntonsa, maksuohjelman kesto voidaan määrätä pidemmäksi

kuin viideksi vuodeksi, ei kuitenkaan yli kymmeneksi vuodeksi. Jos omistusasuntoa ei muuteta rahaksi, tavallisten velkojen kannalta on kohtuullista, että velallinen tällöin suorittaa velkojaan pidemmän ajan ja että velkojille voidaan turvata suurempi osuus saatavistaan kuin minkä he voisivat saada viiden vuoden maksuohjelman puitteissa. (HE 183/1992.)

Jos velallisen maksuvelvollisuus velkajärjestelyssä poistetaan kokonaan, maksuohjelman muuttamista tai raukeamista voidaan 30 §:n 4 momentin mukaan vaatia viiden vuoden kuluessa ohjelman vahvistamisesta. Maksuohjelman päättymisen jälkeen maksuohjelman muuttamista tai raukeamista voidaan vaatia kahden vuoden kuluessa. (HE 183/1992.)

Hallituksen esityksen mukaan 30 §:n 2 momentin säännöstä maksuohjelman kestosta tavallisten velkojen osalta ehdotetaan muutettavaksi. Voimassaolevan säännöksen mukaan velkajärjestely ja maksuohjelman sisältö on tavallisten velkojen osalta määrättävä niin, että maksuohjelman kesto on viisi vuotta. Maksuohjelman kesto voi kuitenkin olla lyhyempi kuin viisi vuotta, jos se on kohtuullista ottaen huomioon velallisen olosuhteet sekä se, miten ja missä määrin velallinen on suorittanut velkojaan ennen maksuohjelman vahvistamista. (HE 98/2002.)

Käytännössä maksuohjelman keston määrääminen viittä vuotta lyhyemmäksi on tullut kysymykseen yleensä vain, jos viiden vuoden maksuohjelma muodostuisi velallisen olosuhteisiin nähden poikkeuksellisen raskaaksi. Tällöinkin velalliselta on yleensä edellytetty pitkäaikaista velkojen maksamista. Velkaantumisesta kuluneella ajalla on siten ollut merkitystä vain, jos velallinen on tuona aikana kyennyt maksamaan velkojaan enemmän kuin vähäisessä määrin. Velkajärjestelyä hakiessaan velallinen on kuitenkin voinut olla jo kauan perinnän kohteena. Velalliselta on voitu periä saatavia ulosoton kautta, mutta saataville on vähäisten tulojen ja puuttuvien varojen vuoksi voinut kertyä vain vähän suorituksia tai suorituksia ei ole kertynyt lainkaan. (HE 98/2002).

Pitkäkestoinen perintä ja velallisen olosuhteet huomioon ottaen viittä vuotta selvästikin lyhyempää maksuohjelmaa voidaan pitää kohtuullisena, jos velallisen maksukyky ei ilmeisesti vastaisuudessakaan tulisi olemaan olennaisesti parempi. Kohtuullisuus-

näkökohdat voivat puoltaa lyhyempää maksuohjelmaa silloinkin, kun velallisen maksukyky voi parantua, kun otetaan huomioon kokonaisuutena velalliselta jo peritty ja maksuohjelmalla maksettava kertymä. Esityksessä ehdotetaan, että maksuohjelman kestoa harkittaessa tulee ottaa huomioon säännöksessä mainittujen seikkojen lisäksi myös velkaantumisesta kulunut aika. Maksuohjelman kesto voidaan määrätä viittä vuotta lyhyemmäksi silloinkin, kun velallinen on puuttuvan maksukyvyn vuoksi kyennyt maksamaan velkojaan vain vähäisessä määrin ja myös silloin, kun perintä ei ole velallisen heikon maksukyvyn vuoksi tuottanut mitään tulosta. Kyse on kokonaisharkinnasta, jolloin merkitystä annetaan myös velallisen olosuhteille. (HE 98/2002.)

Maksuohjelman lyhentämisestä on oikeuskäytännössä suhtauduttu pidättyvästi, mistä esimerkkinä KKO 2001:113, jossa hovioikeuden mukaan A oli esitetyn selvityksen mukaan suorittanut velkojaan ulosoton kautta viiden vuoden ajan ennen maksuohjelman alkua. A ei kuitenkaan ollut käyttänyt koko maksuvaraansa velkojen maksamiseen. Myöskään muita käräjäoikeuden päätöksessä maksuohjelman kestoajan lyhentämistä puoltavia seikkoja ei ollut katsottava maksuohjelman kestoa lyhentäviksi perusteiksi. Tämän vuoksi hovioikeus piti kohtuullisena määrätä A:n maksuohjelma kestäväksi viisi vuotta selvittäjän palkkio-osuuden maksamisen vaatimalla kahden kuukauden ajalla pidennettynä. Hovioikeus määräsi maksuohjelman kestoksi 62 kuukautta. Korkein oikeus ei muuttanut hovioikeuden päätöksen lopputulosta.

Vertaa myös KKO 1995:33, missä hovioikeuden tuomio kumottiin ja asia jätettiin käräjäoikeuden päätöksen varaan siten, että maksuohjelman kesto tavallisten velkojen osalta on viisi vuotta.

Nyt tehtävä muutos, jonka mukaan velkaantumisesta kulunut aika voidaan ottaa kesto harkittaessa huomioon, merkitsee sitä, että viittä vuotta lyhyempi maksuohjelma voidaan vahvistaa nykyistä useammin (HE 98/2002).

Maksuohjelman kestosta katso KKO 1995:94, missä hovioikeuden tuomio kumottiin ja asia jätettiin käräjäoikeuden päätöksen varaan, missä käräjäoikeus lausui, että koska A:lla oli omistusasunto, oli tavallisille ve-

loille yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 32 §:n mukaan suoritettava kertymä, jonka enintään viisi vuotta kestävä maksuohjelma tuotti tavallisille velkojille, jos velallisen asumiskustannukset arvioitiin edullisimman vaihtoehdon mukaan.

Maksuohjelman kestosta katso KKO 2005:107, missä A oli 1980 ja 1990-lukujen taitteessa tapahtuneesta velkaantumisestaan lähtien ollut yhtämittaisesti ulosotto-perinnän kohteena. Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla A:n maksuohjelman kestoksi määrättiin neljä vuotta.

Hallituksen esitys (HE 52/2010) velkajärjestelylain 30 §:n muuttamiseksi

Lain 30 §:n 2 momentti koskee maksuohjelman kestoja niin sanottujen tavallisten velkojen osalta. Nykyisen momentin mukaan maksuohjelman sisältö on määrättävä niin, että maksuohjelman kesto on viisi vuotta. Yleisperustelujen 3 kohdassa mainituista syistä nyt ehdotetaan, että maksuohjelman kesto olisi kolme vuotta, eikä alentamisperusteita kolmesta vuodesta olisi. Selvyyden vuoksi myös tähän momenttiin otettaisiin viittaus alla todettuun lain 31 a §:ään. (HE 52/2010.)

Lain 30 §:n 3 momentti koskee velallista, joka saa säilyttää omistusasuntonsa. Nykyisen momentin mukaan tässä tapauksessa maksuohjelman kesto voi olla viittä vuotta pitempi. 30 § 2 momenttiin ehdotetun maksuohjelman keston lyhentämisen vuoksi vastaava muutos on tarpeen tehdä myös puheena olevaan 3 momenttiin. 3 momentin mukaan maksuohjelman kesto voisi olla kolmea vuotta pitempi, jos velallinen saa säilyttää omistusasuntonsa. Muita muutoksia momenttiin ei tehtäisi. Lain 30 §:n 3 momentissa säilyisi ennallaan sääntö siitä, että maksuohjelman kesto ei kuitenkaan saa tavallisten velkojen osalta ylittää kymmentä vuotta velallisen asunnon säilyttämiseksi. (HE 52/2010.)

Lain 30 §:n nykyinen 4 momentti koskee niin sanottua nollaohjelmaa, toisin sanoen maksuohjelmaa, jossa velallisen maksuvelvollisuus on kokonaan poistettu. Tässä tapauksessa mahdollinen maksuvaran myöhempi syntyminen aiheuttaa kuitenkin lisäsuoritusvelvollisuuden tietyn kynnysmäärän jälkeen. Nykyisen momentin mukaan nol-

laohjelman kesto on viisi vuotta, jollei lain 31 a §:stä muuta johdu. Jälkimmäinen säännös koskee yksityisvelkojan mahdollisuutta saada maksuohjelma jatkumaan enintään kahden vuoden ajan sen jälkeen, kun maksuohjelma on muiden velkojien osalta päättynyt. Viimeksi mainittuun pykälään ei ehdoteta muutoksia. Momentti pysyy ennallaan sen osalta, että nollaohjelman kesto on viisi vuotta. Tämä sääntö ei kuitenkaan ole täysin ehdoton kuten nykyisin, vaan maksuohjelman kesto voisi olla viittä vuotta lyhyempi, jos velalliselta puuttuu pysyvästi maksuvara sairauden, iän tai muun vastaavan syyn vuoksi. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi varattomia vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä olevia velallisia, joilla elinaikanaan ei ole odotettavissa maksukykyä. (HE 52/2010.)

Lain 30 §:n 4 momenttiin otetaan uusi säännös, jonka mukaan myös silloin, kun velkajärjestely on myönnetty lain 10 a §:n nojalla, toisin sanoen esteestä huolimatta, maksuohjelman kesto on viisi vuotta. Myös tässä tapauksessa ohjelman kesto voidaan pidentää yksityisvelkojan hyväksi. Silloin kun velallinen on saanut velkajärjestelyn esteestä huolimatta, mutta hänelle vahvistetaan nollaohjelma, maksuvaran pysyvä puuttuminen esimerkiksi iän tai sairauden vuoksi antaa mahdollisuuden vahvistaa viittä vuotta lyhyemmän maksuohjelman. (HE 52/2010.)

Ehdotetut muutokset vaikuttavat myös lain 32 §:ään. Viimeksi mainittu pykälä koskee tavallisten velkojen vähimmäiskertymää velallisen omistaessa asuntonsa. Pykälässä säädetään vähimmäiskertymä, joka velallisen on suoritettava tavallisia velkojaan silloin, kun velallisella on omistusasunto. Lain 32 §:n 2 momentissa säädetään siitä, mitä tähän vähimmäiskertymään luetaan. Lain 32 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan tavallisten velkojen vähimmäiskertymään luetaan niin sanotun asumissuojaosuuden lisäksi se kertymä, jonka enintään viisi vuotta kestävä maksuohjelma tuottaa tavallisille velkojille, jos asumiskustannukset arvioidaan edullisimman vaihtoehdon mukaan. (HE 52/2010.)

Lain 30 §:n 1 momenttia ei ole tarpeen muuttaa. Käytännössä lain 30 §:ään ehdotetut muutokset vaikuttavat kuitenkin myös puheena olevaan 1 momenttiin, koska maksuohjelman kesto on nykyistä useammin kolme vuotta. Momentin sanamuoto ”enintään viisi vuotta kestävä maksuohjelma” tarkoittaisi sen mittaista maksuohjelmaa, jota

kulloinkin ollaan vahvistamassa. Vertailukohtana voi siten olla kolmen tai viiden vuoden maksuohjelma, joka siinä asiassa vahvistetaan. (HE 52/2010.)

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja lailla ei olisi taannehtivia vaikutuksia. Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan lakia ei sovellettaisi maksuohjelmiin, jotka on vahvistettu ennen tämän lain voimaantuloa, eikä niihin maksuohjelmiin, joita koskeva maksuohjelmaehdotus on toimitettu asiaan osallisille ennen tämän lain voimaantuloa. (HE 52/2010.)

8 TAVALLISTEN VELKOJEN KESKINÄINEN ASEMA JA MAKSUOHJELMAN KESTON JATKAMINEN YKSITYISVELKOJAN HYVÄKSI

Tämä luku käsittelee maksuvaran käyttöjärjestystä etuoikeutettujen, tavallisten ja viimesijaisten velkojen suorituksiksi. Lisäksi luvussa käsitellään mahdollista maksuohjelman keston jatkamista yksityisvelkojan hyväksi.

Hallituksen esityksen mukaan velkajärjestelyssä noudatetaan lain 31 §:n mukaisesti tavallisten velkojen osalta yhtäläisen suhteellisen osuuden periaatetta, joka ilmenee lain 31 §:n 1 momentista. Poikkeuksista tähän periaatteeseen säädetään lain 31 §:n 2 ja 3 momentissa (parempi- ja viimesijaiset velat). Tavallisille veloille tulevien maksujen jaksotuksesta ei voimassa olevaan lakiin sisälly nimenomaisia säännöksiä. Yhtäläisen suhteellisen osuuden periaatteen kirjaimellinen noudattaminen maksuohjelmassa on joissakin tapauksissa johtanut siihen, että velkojille on määrätty suoritettavaksi säännönmukaisesti, yleensä kuukausittain niin pieniä eriä, että kunkin maksun suorittamisesta aiheutuneet kustannukset ovat voineet olla itse maksua suuremmat. Velkojallekin tällaisten toistuvien pienten maksujen vastaanottamisesta ja kirjaamisesta on aiheutunut tarpeettomasti työtä. (HE 250/94.)

Lain 31 §:ään lisätään uusi 4 momentti, jolla voidaan turvata maksuohjelmien tarkoituksenmukainen toteuttaminen. Maksuohjelma voidaan laatia siten, että velallisen maksuvara käytetään ensin määrältään vähäisten jako-osuuksien maksamiseen ja sen jälkeen muiden velkojen maksuun. Maksuohjelmassa veloille tulevat jako-osuudet voidaan maksaa joko samaan tahtiin tai ehdotuksen mukaan myös vuorotellen eri velkojille. Jälkimmäistä maksutapaa samoin kuin maksuvaran käyttämistä ensin vähäisten jako-osuuksien suorittamiseen voidaan käyttää kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että muiden velkojen mahdollisuus maksun saantiin ei sen vuoksi ilmeisesti vaarannu. Velkojen asemaan vaikuttaa velallisen maksukyvyyn mahdollinen muuttuminen maksuohjelman aikana. Jos maksuohjelmaa joudutaan muuttamaan velallisen maksukyvyyn heikennyttyä, muutos koskee vain niitä velkojia, joille maksuohjelman mukaan pitäisi vielä tulla suoritus (VJL 44 §:n 3 momentti). Jos esimerkiksi on syytä olettaa, että velallisen maksuvara tulee lähiaikoina alenemaan, maksujen jaksottaminen säännöksessä tarkoitettulla tavalla ei tulisi kysymykseen. (HE 250/94.)

Usein silloin, kun velallisen velkamäärä on huomattavan suuri, velkoihin sisältyy sekä suuria että pieniä velkoja. Velallisen maksuvara koko maksuohjelman keston ajalta saattaa tällöin tuottaa pienille veloille markkamääräisesti vähäisen jako-osuuden. Käytännössä on esiintynyt tapauksia, joissa velkojalle tuleva kertymä maksuohjelman mukaan olisi kaikkiaan vain muutaman markan tai jopa vähemmän. Ehdotetun uuden 44 §:n 4 momentin mukaan maksuohjelmassa voitaisiin jättää ilman suoritusta sellainen velkoja, jolle kertyvä kokonaismäärä alittaisi asetuksella säädettävän markkamäärän. Ehdotusta valmisteltaessa on pidetty lähtökohtana 50 tai 100 markan jako-osuutta. Velkoja, jolle tulisi maksuohjelmalla vähemmän kuin 50 tai 100 markkaa, voitaisiin siis jättää ilman suoritusta ja velallisen maksuvara jaettaisiin tältäkin osin muille velkojille. Säännös ei olisi pakottava, ja markkamääräinen alaraja voitaisiin maksuohjelmassa asettaa alemmaksikin kuin asetuksella säädetään. (HE 180/1996.)

Ulosottolain 6 luvun 23 §:n (1586/92) mukaan ulosotossa noudatetaan nykyisin vastaavanlaista periaatetta silloin, kun useampi kuin yksi velkoja on vaatinut maksua ulosmitatuista varoista. Varojen jaossa voidaan jättää huomiotta velkoja, jolle ei kertyisi 200 markkaa suurempaa jako-osuutta. Konkurssissa velkojan saatava voidaan jättää huomiotta, jos velkojalle ei kertyisi konkurssipesän varoista 300 markkaa suurempaa jako-osuutta (Konkurssisäännön 105 a §, 1585/92 ja A vähäisten jako-osuuksien huomiotta jättämisestä konkurssissa, 1593/92). Jos veronkantolain mukaan kannettava tai perittävä määrä on pienempi kuin 50 markkaa, se jätetään kantamatta tai perimättä. Jos maksuvelvolliselle olisi alle 100 markan määrän kantamiseksi erikseen lähetettävä vero- tai maksulippu, määrä jätetään kantamatta. Jos palautettava määrä alittaa 30 markkaa, sitä ei palauteta (Veronkantoasetuksen 21 §, 224/93), (HE 180/1996.)

Maksuohjelmassa kysymyksessä olevalla perusteella suoritusta vaille jääneet velkojat on erikseen mainittava (VJL 36 §:n 9 kohta). Jos velallisen maksuvara maksuohjelman keston aikana paranee, tällainenkin velkoja voi saada suorituksen edellyttäen, että parantuneesta maksuvarasta riittää suoritusta yli sen vähimmäismäärän, joka on ollut maksuohjelmassa alarajana. Maksuohjelman muuttamista koskeva lain 44 §:n 3 momentin mukainen muutos, joka maksuohjelmaan tehdään velkojien hyväksi, koskee kaikkia velkojia. Jos esimerkiksi kertymä veloille on ollut maksuohjelmaa vahvistettaessa 10 % velkojen pääomasta ja velallisen maksuvara paranee niin, että pääomasta tu-

lee ohjelman muutoksen jälkeen maksettavaksi kaikkiaan 50 %, voi alun perin suoritusta vaille jäänyt velkoja saada kuitenkin suorituksen, jos velan määrä on ollut 100 markkaa tai sitä enemmän ja alarajana on ollut 50 markkaa. (HE 180/1996.)

Hallituksen esityksen mukaan lakiin lisättiin 31 a §:n säännös, jonka mukaan maksuohjelman kesto voidaan jatkaa yksityisvelkojan hyväksi. Yksityisvelkojia voivat olla takaajan ohella velalliselle rahaa lainannut henkilö, omaisuuttaan velallisen velan vakuudeksi asettanut tai kanssavelallinen taikka esimerkiksi elatusapuvelan velkoja tai velkoja, jolla on korvausvelvollisuuteen perustuva saatava tai vuokravelka, jolle ei muita velkoja parempisijainen asema maksuohjelmassa ole turvannut saatavaa kokonaan. (HE 180/1996.)

Lain 31 a §:n 1 momentin mukaan maksuohjelma voi jatkua yksityisvelkojan hyväksi enintään kaksi vuotta yleensä sen jälkeen, kun maksuohjelma on muiden tavallisten velkojen osalta päättynyt. Jos velallinen on velkajärjestelyssä säilyttänyt omistusasuntonsa, ohjelman jatko voidaan määrätä alkamaan myöhemmästäkin ajankohdasta. Näin voidaan menetellä esimerkiksi, kun velallinen maksaa pelkästään vakuusvelkaa tai hänen maksuvaransa käytetään pääasiassa vakuusvelan suoritukseksi ja ohjelman alkamisajankohdan siirtämisellä voidaan tarvittaessa kasvattaa yksityisvelkojalle tulevien suoritusten määrää. Maksuohjelman jatkaminen ja sen kesto ovat harkinnanvaraisia. Päätös ohjelman jatkamisesta tulee tehtäväksi, jos yksityisvelkoja sitä vaatii. Velkajärjestelyn alkamista koskevan päätöksen ohessa yksityisvelkojalle tulee muutetun lain 54 §:n 4 momentin mukaan antaa tieto mahdollisuudesta vaatia ohjelman keston jatkamista. (HE 180/1996.)

Jos ohjelman kestoja jatketaan, velallisen maksuvara määrätään käytettäväksi yksityisvelkojan hyväksi. Maksuvara on käytettävä yksityisvelkojan hyväksi kokonaan eikä harkinnanvaraisuus siis koskisi maksuvaran määrää vaan sitä aikaa, jonka maksuohjelma jatkuu. Maksuohjelmaa voidaan jatkaa erityisen painavista syistä. Aikaa määrittäessä on otettava huomioon yhtäältä yksityisvelkojan saatavan määrä ja hänen taloudellinen asemansa ja toisaalta velallisen olosuhteet. Jos yksityisvelkojan asemassa on takaaja, erityisen painavia syitä ohjelman jatkamiselle on yleensä silloin, kun takaajan maksaman velan määrä on suuri ja varsinkin, jos takaajan oma varallisuusasema on takausvelan maksun vuoksi olennaisella tavalla heikentynyt. Samankaltainen ti-

lanne voi olla myös silloin, jos yksityisvelkojana on velallisen kanssavelallinen tai vakuuden velallisen velasta asettanut henkilö. Jos esimerkiksi velkajärjestelyn piiriin kuuluu elatusapuvetkaa enemmän kuin mitä maksuohjelmassa on otettu huomioon etuoikeutettuna velkana, maksuohjelman jatkaminen voi olla perusteltua lapsen taloudellisen aseman turvaamiseksi. (HE 180/1996.)

Velallisen omat olosuhteet voivat olla joskus sellaiset, että niiden huomioon ottaminen voi olla peruste siihen, että maksuohjelmaa jatketaan lyhyemmän ajan kuin kaksi vuotta tai siihen, että ohjelmaa päätetään olla jatkamatta. Esimerkiksi tilanteessa, jossa velallinen on jo ennen velkajärjestelyn hakemista pitkään hoitanut velkaa sellaisin ponnisteluin, että hänen oma toimeentulonsa on vaarantunut ja jos velallinen vielä maksuohjelmalla kykenee maksamaan velan suureksi osaksi, maksuohjelman jatkaminen ei välttämättä olisi perusteltua. Huomioon voidaan toisaalta ottaa myös se, että velallinen selviytyy velkajärjestelyn avulla huomattavista, esimerkiksi elinkeinotoiminnasta vastattavakseen jääneistä veloistaan ja saa taloutensa kohtuullisen ajan kuluessa kuntoon. Tällöin voi olla kohtuullista, että velallinen maksaa takaajalleen hänen maksamansa velan, vaikka takaajan taloudellinen asema ei velan maksun vuoksi olisikaan olennaisella tavalla heikentynyt, mutta maksun saanti on merkityksellinen takaajan olosuhteissa. Takaajan taloudellinen asema ei yleensä puolla maksuohjelman jatkamista silloin, kun takaaja on itse hakeutunut velkajärjestelyyn varsinkaan tilanteessa, jossa hän on ollut velkajärjestelyn tarpeessa jo omien velkojensa vuoksi. (HE 180/1996.)

Velallisella voi olla useita yksityisvelkojia. Säännöksessä ei erikseen mainita sitä, miten velallisen maksuvara jaetaan yksityisvelkojien kesken vaan oikeus kertymään määräytyy samojen perusteiden mukaan, joiden nojalla maksuohjelman keston jatkaminenkin on mahdollista. Maksuohjelma voidaan siis määrätä jatkumaan esimerkiksi yhden yksityisvelkojan hyväksi vaikka velkojia on useampia, jos erityisen painavia syitä ohjelman jatkamiseen ei ole muiden osalta olemassa. Jos maksuohjelmaa jatketaan useamman yksityisvelkojan hyväksi, maksuvarakertymästä voidaan osoittaa suurempi osuus sellaiselle yksityisvelkojalle, jonka taloudellinen asema on heikoin. Jako-perusteena voidaan käyttää saatavien suuruuden mukaista suhdetta silloin, kun yksityisvelkojien taloudellinen asema ei erityisesti poikkea toisistaan. (HE 180/1996.)

Maksuohjelman keston jatkamisesta päätetään yleensä samassa yhteydessä kun maksuohjelma vahvistetaan. 31 a §:n 2 momentin mukaan päätös voidaan kuitenkin tehdä myöhemminkin maksuohjelman keston aikana. Maksuohjelman aikana päätös voidaan tehdä, jos esimerkiksi maksuohjelmaa vahvistettaessa ei vielä ole selvillä, kuinka paljon takaaja maksaa takaussitoumukseen perustuvasta velasta. (HE 180/1996.)

Maksuohjelman raukeamista ja muuttamista koskevat lain 42 ja 44 §:ien säännökset koskevat myös sitä aikaa, jona ohjelma jatkuu yksityisvelkojan hyväksi. Maksuvelvollisuuden laiminlyönti yksityisvelkojalle ei voi enää maksuohjelman jatkamisen aikana johtaa siihen, että muiden velkojen osalta jo loppuun suoritettu maksuohjelma raukeaisi. Raukeamisen vuoksi yksityisvelkojalla on oikeus vaatia suoritusta velan koko määrästä. (HE 180/1996.)

9 TAVALLISTEN VELKOJEN VÄHIMMÄISKERTYMÄ VELALLISEN OMISTAESSA ASUNTONSA JA OMISTUSASUNNON RAHAKSIMUUTTO

Tässä luvussa käsitellään sitä määrää tavallisten velkojen suoritusta, jolla velallinen kykenee säilyttämään omistusasuntonsa. Elleen luvussa käsitellään sitä tapausta, jolloin velallinen ei kykene säilyttämään omistusasuntoaan ja omistusasunnon rahaksimuutosta saatuja varoja käytetään tavallisten velkojen suoritukseksi.

Hallituksen esityksen mukaan lain 32 §:ssä on säännökset siitä vähimmäiskertymästä, joka velkajärjestelyssä on tultava suoritukseksi tavallisille veloille silloin, kun velallisen varallisuuteen kuuluu omistusasunto. Velallisen on 32 §:n 1 momentin mukaan suoritettava tavallisia velkojaan tätä vähimmäiskertymää vastaava määrä riippumatta siitä, saako velallinen säilyttää asuntonsa vai onko se muutettava rahaksi. Vaadittu kertymä määräytyy sen mukaan, minkä määrän velallinen kykenee velkajärjestelyssä suorittamaan tavallisia velkojaan, jos hänen asuntonsa muutettaisiin rahaksi ja velalliselle jää tietty määrä siitä osasta asunnon arvoa, jota ei rasita velkojan vakuusoikeus. (HE 183/1992.)

Lain 32 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan tavallisten velkojen vaadittuun kertymään luetaan se mahdollinen ylijäämäarvo, joka saadaan, kun omistusasunnon todennäköisestä myyntihinnasta vähennetään ensinnäkin realisointikustannukset, toiseksi asuntoa rasittavat vakuusvelat ja kolmanneksi asumissuojaosuus. Viimeksi mainitulla tarkoitetaan sellaista pääomamäärää, joka tarvittaisiin kohtuullisen asunnon turvaamiseen velalliselle ja hänen perheelleen. Kysymyksessä on siten laskelmallinen suojaosuus, jonka avulla velallisen asumista voidaan taloudellisesti turvata ja jota voidaan soveltaa kaikenlaisiin asunnon hallintamuotoihin. Asumissuojaosuuden suuruus määrättäisiin laskemalla, mikä on se pääomamäärä, jonka turvin velallisen ja hänen perheensä kohtuullinen asuminen edullisimman saatavilla olevan vaihtoehdon mukaan tulisi turvatuksi. Jos tarkastelun kohteena on vuokra-asunto, tarvittava pääoma on se rahamäärä, jonka tuotto riittää kattamaan velallisen tarpeeseen nähden kohtuullisen asunnon vuokran. Jos tarkastelun kohteena on omistusasunto, tarvittava pääoma on kohtuullisen asunnon hankintameno. Jos tarkastellaan asumisoikeusasuntoa, tarvittava pääoma on kohtuullisen asunnon asumisoikeusmaksu tai asumisoikeuden luovutusvastike.

Asumissuojaosuus on siten määrättävä sellaisen asumisvaihtoehdon mukaan, joka todellisuudessa on velallisen saatavilla. Jos vaihtoehtoja on useampia, ratkaisevaa on pienimmän pääomamäärän vaativa vaihtoehto. (HE 183/1992.)

Jos lain 32 §:n 1 kohdassa tarkoitetun laskutoimituksen osoittama erotus on positiivinen, se merkitsee, että velallisen asunnossa on sellaista ylijäämää, joka on otettava huomioon tavallisten velkojen vähimmäiskertymän määrässä. Jos taas laskutoimituksen lopputulos on negatiivinen, se merkitsee, että tavallisten velkojen vähimmäiskertymä määräytyy pelkästään 32 §:n 2 kohdan mukaan. (HE 183/1992.)

Lain 32 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan tavallisten velkojen vähimmäiskertymään luetaan se määrä, joka tavallisille veloille kertyy enintään viiden vuoden maksuohjelmalla siinä tapauksessa, että velallisen omistusasunto muutetaan rahaksi. Velallisen maksuvaraa laskettaessa tulisi siten tällöin otetuksi huomioon asumiskustannukset siitä vaihtoehtoisesta asunnosta, jota silmällä pitäen 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu asumissuojaosuuskin on laskettu, eli asunnon vuokra taikka käyttö- tai yhtiövastike. Jos asumissuojaosuus on määräytynyt vuokra-asumisvaihtoehdon pohjalta, on 1 momentin 2 kohdan yhteydessä otettava velallisen tulona huomioon sen pääoman tuotto, joka velalliselle lain 32 §:n 1 kohdan mukaan jäisi. (HE 183/1992.)

Mikäli se kertymä, jonka velallinen asuntonsa säilyttäen kykenee enintään kymmenen vuoden pituisella maksuohjelmalla suorittamaan tavallisille velkojille, on arvoltaan vähintään yhtä suuri kuin se määrä, joka tavallisille velkojille lain 32 §:n 1 ja 2 kohdan mukaan kertyy siinä tapauksessa, että asunto realisoitaisiin, nämä velkojat eivät joudu taloudellisesti epäedullisempaan asemaan, vaikka asuntoa ei realisoida. Kertymien vertailussa on otettava huomioon se, että ne saadaan eripituisten ajanjaksojen kuluessa. Tämä edellyttää kohtuullisen, vähintään rahan arvon muutosta vastaavan koron huomioon ottamista vertailua tehtäessä. (HE 183/1992.)

Vertailun suorittamiseksi lasketaan ensin, minkälainen kertymä tavallisille veloille saataisiin, jos velallisen asunto muutettaisiin rahaksi. Tämä tavallisten velkojen vähimmäiskertymä (VJL 32 §) koostuu yhtäältä viiden vuoden maksuvarakertymästä ja toisaalta asunnon sekä muun rahaksi muutettavan omaisuuden realisointituloksesta. Laskelman pohjana ovat vaihtoehtoisen asumismuodon asumismenot sekä asumissuojaosuuden huomioon ottaminen. Täysi asumissuojaosuus on sellainen pääomamää-

rä, jonka turvin velallisen ja hänen perheensä asuminen edullisimman saatavilla olevan vaihtoehdon mukaan turvataan. Asumissuojaosuuden määrä riippuu siitä, missä määrin asunnon velaton arvo riittää kattamaan täyden asumissuojaosuuden. Velallisen hyväksi tuleva asumissuojaosuus voi siis olla pienempi, kuin täysi asumissuojaosuus (tai nolla, jos asunnossa ei ole velatonta arvoa). (Koskelo - Lehtimäki 1997, 272 - 273.)

Yhteisvastuullisten velkojen osituksesta, tavallisten velkojen vähimmäiskertymästä ja omistusasunnon säilyttämisestä katso KKO 2002:49, missä hovioikeuden päätöksen mukaan asunnon säilyttäminen oli mahdollista vain tinkimällä välttämättömistä elinkustannuksista asunnon säilyttämiseksi ilman, että vähimmäiskertymä tulee suoritetuksi. Asia palautettiin käräjäoikeuteen, jonka tuli omasta aloitteestaan ottaa se jatkokäsittelyyn ja siinä selvittäjää apuna käyttäen selvittää, onko A:n ja B:n maksuohjelmia mahdollista siten muuttaa, että asunto säilytetään ja tavallisten velkojen vähimmäiskertymä tulee suoritetuksi. Mikäli tämä ei ole mahdollista, asunto on Korkeimman oikeuden mukaan määrättävä myytäväksi.

Hallituksen esityksen mukaan lain 33 §:ssä säädetään siitä, milloin velallisen omistusasunto on muutettava rahaksi tavallisten velkojen suoritukseksi. Asunnon rahaksi-muutosta vakuusvelkojan saatavan suoritukseksi on säännös lain 29 §:n 2 momentissa. (HE 183/1992.)

Jos velallinen kykenee ilman asunnon realisointia maksamaan tavallisia velkojaan vähintään lain 32 §:ssä tarkoitetun vähimmäiskertymän, hän voi säilyttää asuntonsa. Jos taas osoittautuu, että velallinen ei asuntonsa säilyttämällä kykene suorittamaan tavallisille velkojille edellä tarkoitettua vähimmäiskertymää, velallisen asunto on muutettava rahaksi. Poikkeuksena olisi kuitenkin se tilanne, että vertailtavien kertymien ero olisi vähäinen. Jos asunnon realisointi ja sen mukaan toteutettava velkajärjestely lisäisi tavallisten velkojien kertymää tai jako-osuutta vain vähän - esimerkiksi jos kertymien ero on joidenkin prosenttien luokkaa - asunnon realisointia vastoin velallisen tahtoa ei voitaisi pitää kohtuullisena, koska velkojatkaan eivät hyötyisi siitä sanottavasti. Toinen poikkeus koskisi sellaista käytännössä epätavallista tilannetta, jossa kohtuullista muuta asuntoa ei ole saatavissa. Esimerkkinä mainitaan, että velallisella on sellainen

sairaus tai vamma, jonka vuoksi asunnolle on asetettava erityisvaatimuksia eikä niitä vastaavaa muuta asuntoa ole tosiasiassa saatavissa. (HE 183/1992.)

Asunnon säilyttäminen edellyttää, että velallinen kykenee tarvittaessa pidennetyllä (pääsäännön mukaan korkeintaan kymmenen vuotta kestäväällä) maksuohjelmalla maksamaan tavallisia velkojaan vähintään yhtä paljon kuin jos asunto muutettaisiin rahaksi, velallisen asuminen järjestettäisiin muulla tavoin ja hänelle vahvistettaisiin pääsäännön mukainen viiden vuoden maksuohjelma. Asunnon arvo vaikuttaa vähimmäiskertymän suuruuteen. Mitä suurempi on asuntoa rasittavien vakuusvelkojen määrä, sitä suuremmat ovat vakuusvelkojen hoitomenot ja sitä enemmän asunnon realisointi vapauttaisi maksuvaraa tavallisiin velkoihin. Toisaalta mitä suurempi maksuvara, niin sitä suurempi vähimmäiskertymä ja mitä suurempi velaton arvo on, sitä suurempi on tavallisten velkojen vähimmäiskertymä. (Koskelo - Lehtimäki 1997, 271 - 272.)

10 VELALLISEN VARALLISUUDEN RAHAKSIMUUTOSTA SAATUJEN VAROJEN KÄYTTÄMINEN JA OMISTUSASUNNON RAHAKSIMUUTON LYKKÄÄMINEN

Tässä luvussa käsitellään velallisen rahaksi muutettavan varallisuuden käyttöä tavallisten velkojen suorituksiksi sekä sitä poikkeuksellista tilannetta, jolloin omistusasunnon rahaksimuuttoa lykätään perustellusta syystä, vaikka käsittelyhetkellä vaikuttaisi siltä, että omistusasunto on muutettava rahaksi.

Hallituksen esityksen mukaan lain 34 §:n 1 momentin nojalla velallisen varallisuuden rahaksimuutosta saatavat varat käytetään velallisen tavallisten velkojen suorituksiksi. Varallisuuden rahaksimuutosta saatavista varoista on ensin vähennettävä realisointikustannukset ja vakuusvelat. (HE 183/1992.)

Lain 34 §:n 2 momentti koskee velallisen omistusasunnon rahaksi muutosta saatavien varojen käyttämisestä. Säännökset varojen käyttämisestä tulevat sovellettavaksi sekä silloin, kun rahaksi muutto perustuu lain 33 §:ään, että silloin, kun rahaksi muutto toimitetaan vakuusvelkojan vaatimuksesta lain 15 §:n nojalla. (HE 183/1992.)

Tavallisten velkojen maksamiseen on käytettävä se rahamäärä, joka jää jäljelle, kun asunnon luovutushinnasta vähennetään realisointikustannukset ja vakuusvelat. Tavallisille velkojille voisi kuitenkin tulla enintään lain 32 §:n mukaista kertymää vastaava määrä. (HE 183/1992.)

Säännöksen mukaan lähtökohtana on siis se, että velallisen tavalliset velat suoritetaan asunnon realisointituloksesta lain 32 §:n mukaiseen määrään saakka. Jos tavalliset velat tulevat tällä tavoin kokonaan suoritetuiksi, velalliselle ei vahvisteta maksuohjelmaa. Jos taas realisointitulo ei riitä lain 32 §:n mukaisen määrän suorittamiseen tavallisille velkojille, velkojen loppuosan suorittamiseksi vahvistetaan maksuohjelma. (HE 183/1992.)

Tuomioistuin voi kuitenkin määrätä, että tavallisille velkojille lain 32 §:n mukaan tuleva määrä on ensisijaisesti suoritettava maksuohjelmalla ja että asunnon realisointituloksesta tavallisten velkojen suorituksiksi otetaan vain se määrä, joka ei maksuoh-

jelmalla tule suoritetuksi. Tällöin siis velallinen saa käyttöönsä lain 32 §:n 1 kohdassa tarkoitetun asumissuojaosuuden siltä osin kuin sitä jää jäljelle, kun asunnon luovutus-hinnasta vähennetään realisointikulujen ja vakuusvelkojen ohella se osa tavallisille veloille kuuluvasta kertymästä, joka ei tule suoritetuksi maksuohjelmalla. Edellytyksenä järjestelylle, jossa siis tavallisille veloille tulevat suoritukset kerrytetään ensisijaisesti maksuohjelmalla, on, että se on kohtuullinen velallisen asumisen järjestämiseksi. Jos tätä suoritusjärjestystä noudattaen velalliselle jäävä osa realisointituloksesta on sen suuruinen, että kyseistä rahamäärää voidaan käyttää hyväksi velallisen asumisen järjestämisessä, säännöksen mukainen järjestely on usein perusteltu. Asumissuojaosuuden käyttötapa voi vaihdella sen määrästä ja tarjolla olevista asumisvaihtoehdoista riippuen. Kysymykseen voi tulla yhtä hyvin esimerkiksi vuokraennakon maksaminen kuin asumisoikeusmaksun suorittaminen, aikaisempaa pienemmän omistusasunnon hankinnan rahoittaminen taikka varojen sijoittaminen velallisen asumismenojen kattamiseksi. Käyttötapa voidaan määritellä tuomioistuimen päätöksessä uhalla, että velkajärjestely raukeaa, jos varat käytetään muuhun tarkoitukseen. Tuomioistuin voi myös määrätä, että varat on asetettava vakuudeksi maksuohjelman mukaisen suoritusvelvollisuuden täyttämiseksi. Myös tällöin maksuohjelman laiminlyönti voi johtaa ohjelman raukeamiseen siten kuin lain 42 §:ssä säädetään. Vakuusjärjestely antaa velkojille lisäsuojaa maksuohjelman laiminlyönnin varalta. (HE 183/1992.)

Hallituksen esityksen mukaan lain 35 §:ssä säädetään mahdollisuudesta lykätä velallisen omistusasunnon realisointia. Säännöstä sovelletaan kaikissa niissä tapauksissa, joissa asunnon realisointi tulee velkajärjestelyssä ajankohtaiseksi. Edellytyksenä lykkäämiselle on, että sitä on velallisen ja hänen perheensä olosuhteet huomioon ottaen pidettävä kohtuullisena. Lisäksi edellytetään, että velallinen maksaa lykkäysajalta juoksevan koron velalle, josta asunto on vakuutena. (HE 183/1992.)

Asunnon rahaksimuuton lykkäämistä koskeva asia voi tulla ratkaistavaksi velallisen esittämästä vaatimuksesta. Velallinen voi esittää vaatimuksen, jos velkoja lain 15 §:n nojalla vaatii rahaksimuuttoa. Mainitun säännöksen perusteella velkoja voi saada tuomioistuimelta rahaksimuuttoon oikeuttavan määräyksen, jos on ilmeistä, että velallinen ei kykene maksamaan velkojalle lain 29 §:n nojalla määräytyvää vakuusvelkaosuutta. Asunnon rahaksimuutto voi tulla lisäksi kysymykseen sen vuoksi, että velallinen ei kykene maksamaan tavallisten velkojen vähimmäiskertymää (VJL 33 §). Velal-

linen voi myös sisällyttää lykkäysvaatimuksensa hakemukseensa velkajärjestelystä tai ehdotukseensa maksuohjelmaksi taikka esittää vaatimuksensa maksuohjelman käsitteilyä varten toimitettavassa istunnossa. (HE 183/1992.)

Asunnon rahaksi muuttoa voidaan lykätä enintään yhdellä vuodella. Lykkäyksen tarkoituksena on ennen kaikkea varata velalliselle aikaa järjestää asumisensa muulla tavoin. Toiseksi lykkäyksen tarkoituksena on ehkäistä sellaisia taloudellisia tappioita, joita asunnon nopeasta rahaksimuutosta saattaisi aiheutua. Kolmanneksi realisoinnin lykkäämiseen voi olla aihetta, jos velallisen maksukyvyttömyys johtuu esimerkiksi työttömyydestä ja velallisen maksukyvyn paraneminen on odotettavissa. Lykkäyksen pituus on harkittava nämä seikat huomioon ottaen. (HE 183/1992.)

Velalliselle voidaan vahvistaa maksuohjelma, vaikka asunto on muutettava rahaksi ja vaikka rahaksimuuttoa on kysymyksessä olevan säännöksen perusteella lykätty. Maksuohjelmassa velallinen määrätään maksamaan velalle, jonka vakuutena asunto on, juokseva korko. Lykkäysajan jälkeiseltä ajalta maksuohjelmassa arvioidaan velallisen asumismenot. Jos velallinen lykkäysaikana laiminlyö koron maksun, vakuusvelkoja saa realisoida asunnon. Tuomioistuimen päätöstä ei vaadita. (HE 183/1992.)

Hallituksen esityksen mukaan voimassa olevan 35 §:n säännöksen mukaan omistusasunnon rahaksimuuton lykkääminen edellyttää sitä, että velallinen kykenee maksamaan lykkäysaikana juoksevan koron veloille, joista asunto on vakuutena. Säännöksen sanamuoto siis edellyttää koron maksamista myös alivakuustilanteissa panttivelkojen koko määrälle eikä pelkästään vakuusvelaksi katsottavalle määrälle. Ottaen huomioon vakuusvelkojen ja tavallisten velkojen asema velkajärjestelyssä säännöksen sanamuoto ei ole asianmukainen. Pykälää muutetaan siten, että korkoa olisi lykkäysaikana maksettava asuntoa rasittavalle vakuusvelalle. Koronmaksu koskee siis niitä vakuusvelkoja, joista velallisen omistusasunto on vakuutena. (HE 250/1994.)

Omistusasunnon rahaksimuuton lykkäämisestä katso RHO 1998:2, missä velallisen ja hänen puolisonsa omistusasunnon rahaksimuuttoa oli lykätty VJL 35 §:n mukaisesti enintään vuodella ja heidät oli määrätty maksamaan tuolta ajalta kertynyt omistusasuntoa rasittavan vakuusvelan juokseva korko. Omistusasunnon rahaksimuutto oli lykkääntynyt vakuusvelkojan passiivisuuden vuoksi yli vuodella. Velallisen velvollisuus

maksaa omistusasuntoa rasittavalle vakuusvelalle juoksevaa korkoa oli päättynyt vuoden kuluttua lykkäyspäätöksen antamisesta.

11 LISÄSUORITUSVELVOLLISUUS

Tässä luvussa käsitellään säännökset ja menettelytavat silloin, kun velalliselle syntyy lisäsuoritusvelvollisuus maksuohjelman aikana lisääntyneistä tuloista tai maksuohjelman aikana lisääntyneestä varallisuudesta.

Hallituksen esityksen mukaan lain 35 a §:ään sisältyvät säännökset, joiden nojalla määräytyy velallisen velvollisuus maksaa velkojaan maksuohjelmassa vahvistettua määrää enemmän. Lisäsuoritusvelvollisuus perustuu siihen, että velallisen maksukyky voi maksuohjelman aikana osoittautua olennaisesti paremmaksi kuin maksuohjelmaa vahvistettaessa oli ennakoitu. Velallisen tulot voivat lisääntyä huomattavastikin esimerkiksi työpaikan saamisen tai vaihtamisen vuoksi. Velallinen voi myös saada maksuohjelman aikana muuta varallisuutta, esimerkiksi perinnön. Voimassa olevassa laissa lisäsuoritusvelvollisuutta koskevat säännökset ovat maksuohjelman muuttamista koskevan lain 44 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohdassa sekä 44 §:n 3 momentissa. Lisäsuoritusvelvollisuuden perusteena olevista rahamääristä säädetään asetuksella. Velalliselle syntyy lisäsuoritusvelvollisuus, jos hänen maksukykyensä on parantunut sen vuoksi, että hänen tulonsa ovat kasvaneet tai välttämättömät menonsa asumisoloiissa ja -kustannuksissa tapahtuneen muutoksen vuoksi alentuneet kalenterivuoden aikana vähintään 610 euroa. Vertailukohtana ovat kyseiseltä vuodelta maksuohjelmassa huomiioon otetut tulot ja asumismenot. Rahamääräisen rajan ylityttyä velallinen on velvollinen käyttämään velkojen suorituksiksi kaikista kasvaneista tuloistaan kolme neljäsosaa, itsellään velallinen saa pitää yhden neljäsosan. Lisäksi velallisella on lisäsuoritusvelvollisuus, jos hän saa perinnön, lahjan tai muun kertaluonteisen suorituksen, jonka määrä yksin tai yhdessä muiden suoritusten kanssa ylittää 1.000 euroa. Kun kertaluonteisten suoritusten yhteismäärä ylittää 1.000 euroa, velallinen on velvollinen tilittämään kaikki varat velkojille. Lisäsuoritusvelvollisuuden säilyttämisen ja niitä koskevien säännösten muuttamisen syitä on käsitelty yleisperusteluissa. (HE 98/2002.)

Lisäsuoritusvelvollisuutta koskeva yleissäännös sisältyy 35 a §:n 1 momenttiin. Velkojan oikeus lisäsuoritukseen perustuu edelleenkin vain velallisen maksuohjelman aikana saamiin tuloihin tai varoihin. Näistäkään varoista kaikki eivät ole sellaisia, jotka velallinen olisi lain 5 §:n nojalla velvollinen käyttämään velkojensa suorituksiksi.

Esimerkiksi perintönä saatuun omaisuuteen voi kuulua sellainen kohtuullisen tarpeen mukainen henkilökohtainen tavara, jonka velallinen saa pitää itsellään. Lähtökohtana lisäsuoritusten maksamisessa on velkajärjestelyssä noudatettava yleinen periaate, jonka mukaan velkojien keskinäinen oikeus varoihin määräytyy velkojien saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa. Etuoikeutettu lapselle maksettava elatusapu ja velallisen toimeentuloon liittyvä velka ovat poikkeusasemassa (VJL 31 §:n 2 momentti). Jos maksuohjelmaa on pidennetty yksityisvelkojien osalta, yksityisvelkojille syntyy oikeus lisäsuoritukseen myös silloin, kun velallisen maksukyky paranee yksityisvelkojien hyväksi pidennetyn maksuohjelman aikana (VJL 31 a §). Sen sijaan muilla tavallisilla velkojilla ei tältä ajalta ole oikeutta lisäsuoritukseen. Jos velallinen on säilyttänyt velkajärjestelyssä omistusasuntonsa, on lisäsuoritusten kohdentaminen velkojille monimutkaisempi kysymys. Nykyisin kertaluonteiset varojen lisäykset koituvat ensi vaiheessa tavallisten velkojen hyväksi, mikä seuraa siitä, että vakuusvelkojan osalta ohjelma perustuu pelkästään velallisen tuloihin. Kun tavallisten velkojen maksuohjelma päättyy, kertaluonteisetkin suoritukset tulevat vakuusvelkojan hyväksi. Velallisen tulojen kasvuun perustuvat lisäsuoritukset voivat hyödyttää vakuusvelkojaa aikaisemminkin. Jos velallisella on vain vakuusvelkaa, lisäsuoritukset voivat johtaa maksuaikataulun lyhenemiseen tai vakuusvelan ehtojen uudelleen järjestelemiseen. Enimmillään muutokset voivat johtaa alkuperäisten maksuehtojen palautumiseen, mutta eivät muuta maksettavan pääoman määrää, joka määräytyy sen mukaan, mikä asunnon arvo oli velkajärjestelyn alkaessa. (HE 98/2002.)

Jos velallisella on vakuusvelan lisäksi tai pelkästään tavallista velkaa, kertaluonteisten suoritusten ohella lisääntyneet tulot käytetään yksinomaan tavallisten velkojen maksamiseen maksuohjelman ensimmäisten viiden vuoden aikana. Tämä seuraa siitä, että tulojen kasvu olisi kasvattanut tavallisten velkojen vähimmäiskertymää, jos se olisi ollut jo maksuohjelmaa laadittaessa tiedossa. Viiden vuoden kuluttua lisääntyneet tulot voidaan jakaa tavallisten ja vakuusvelkojien kesken samassa suhteessa kuin velallisen maksuvara jaetaan velkojien kesken maksuohjelman mukaan. Vähimmäiskertymä, joka lasketaan vain viiden vuoden ajanjakson perusteella, ei kuitenkaan enää kasva. Käytännössä se voi tulla lisäsuoritusten ansiosta maksetuksi vahvistettua maksuohjelmaa lyhyemmässä ajassa. Kun tavallisten velkojen maksuohjelma päättyy, lisäsuoritukset lasketaan edellä mainituin tavoin vakuusvelkojan hyväksi. (HE 98/2002.)

Velkojan kanssa voidaan luonnollisesti aina sopia siitä, onko velallisella ja missä määrin velvollisuutta maksaa velkojaan lisää. Jos asiasta ei sovita, määräykset maksuohjelmaan kirjataan edellä selostettuja periaatteita noudattaen. Tässä esityksessä ei esitetä muutoksia näihin periaatteisiin. Voimassaolevan VJL 44 §:n 3 momentin mukaan velkoja, jolle kertyisi asetuksella säädettyä määrää pienempi suoritus, voidaan jättää ilman suoritusta. Asetuksen mukainen rahamäärä on 17 euroa. Ehdotukseen ei sisälly tällaista alarajaa ja sen vuoksi ehdotus voi joissakin tapauksissa johtaa epätarkoituksenmukaisen pieniin lisäsuorituksiin. Etuna on kuitenkin se, että maksuohjelmassa voidaan jo etukäteen määrätä kunkin velkojan suhteellinen osuus lisäsuorituksen kokonaismäärästä. Tämä yksinkertaistaa olennaisesti lisäsuoritusten laskemista. Pienten lisäsuoritusten aiheuttamat haitat voidaan ottaa huomioon maksuohjelmaa laadittaessa. Yleensä olisikin tarkoituksenmukaista, että tietyn määrän, esimerkiksi 20 euroa alittavat lisäsuoritukset kultakin kalenterivuodelta määrättäisiin tilitettäväksi yhdellä kertaa vasta maksuohjelman päättyessä. Tämä edellyttää sitä, että selvittäjä tai muu maksuohjelman laatija ottaa huomioon velallisen velkarakenteen lisäsuoritusvelvollisuutta koskevia määräyksiä laatiessaan. (HE 98/2002.)

Ehdotusta valmisteltaessa harkittiin lisäsuorituksista aiheutuvan menettelyn keventämiseksi myös sitä, että maksuohjelmaa vahvistettaessa lisäsuorituksia määrätään maksettavaksi vain velkojille, jotka ovat sitä nimenomaisesti vaatineet. Tämä vähentää niiden velkojien määrää, joille lisäsuorituksia tulee maksettavaksi. Käytännössä on myös ollut tilanteita, joissa velkojat eivät ole halunneet ottaa vastaan määrältään vähäisiä suorituksia. Tästä vaihtoehdosta ei kuitenkaan ole arvioitu saatavan riittävästi etuja, sillä todennäköistä on, että useimpien velkojien lausumakaavakkeisiin sisältyisi säännönmukaisesti maininta vaatimuksen esittämisestä siitä riippumatta, minkä suurinen saatava velkojalla kulloinkin on. Velkoja voi aina ilmoittaa luopuvansa oikeudestaan lisäsuoritukseen, jos velkoja arvioi esimerkiksi lisäsuorituksista aiheutuvan työmäärän ylittävän suoritusten taloudellisen merkityksen. Jos luopuminen tapahtuu ennen maksuohjelman vahvistamista, lisäsuoritukset voidaan määrätä tehtäväksi muille velkojille. Velallisen hyväksi koituu se, että velkoja maksuohjelman aikana kieltäytyy suorituksista samoin kuin se, ettei velkoja esitä maksuohjelman päättyttyä vaatimuksia lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa. Vahvistamismenettelyä koskevat säännökset sisältyvät lain 61 a §:ään. (HE 98/2002.)

Kuten maksuohjelmasta muutenkin, velallisen ja velkojien suostumuksin myös lisäsuoritusvelvollisuudesta voidaan määrätä lain säännöksistä poiketen. Toisinaan voi olla esimerkiksi tiedossa, että velallisen tulotasossa ei ole odotettavissa sellaisia muutoksia, joiden perusteella hän olisi velvollinen maksamaan velkojaan lisää. Tällainen tilanne voi olla tyypillisesti silloin, kun velallinen on eläkkeellä tai siirtymässä eläkkeelle. Tällöin kaikkien osapuolten kannalta olisi tarkoituksenmukaista, jos maksuohjelmassa jo ennalta määrättäisiin, ettei velallisella ole lisäsuoritusvelvollisuutta lisääntyneiden tulojen perusteella. Määräys vähentäisi velallisen tarvetta ottaa yhteyttä velkaneuvontaan mahdollisen lisäsuoritusvelvollisuuden selvittämiseksi eikä velkojilla liioin olisi aihetta seurantaan ja tietojen hankkimiseen velallisen tuloista. Maksuohjelman laatija voi ehdottaa velkojille tällaisen määräyksen kirjaamista. Jos kukaan velkojista ei vastusta määräystä, maksuohjelmaan ei tarvitse kirjata tuloihin perustuvaa lisäsuoritusvelvollisuutta lainkaan. Kertaluonteisten suoritusten osalta voidaan luonnollisesti menetellä vastaavasti, mutta on ilmeistä, että tämä tulisi velkojien vastustuksen vuoksi kyseeseen vain poikkeuksellisesti. (HE 98/2002.)

Lain 35 a §:n 2 momentti koskee velallisen lisäsuoritusvelvollisuutta kertaluonteisten suoritusten perusteella. Sen mukaan velallisella on lisäsuoritusvelvollisuus silloin, jos hän saa perinnön, lahjan tai muun kertaluonteisen suorituksen maksuohjelman aikana. Kuten nykyisinkin, kaikki velallisen maksuohjelman aikana saamat suoritukset laskeaan yhteen. Muutosta voimassaolevaan oikeustilaan merkitsee se, että velallinen on velvollinen suorittamaan velkojilleen vain 1.000 euroa ylittävän osuuden. Nykyisin velallinen on velvollinen suorittamaan velkojilleen varat kokonaisuudessaan, jos niiden määrä ylittää 1.000 euroa. Muutoksen jälkeen velallinen saisi lukea omaksi hyväkseen esimerkiksi pienehköt perinnöt tai lahjat, joiden tilittämisellä olisi vain vähäinen vaikutus velkojien kertymään. Toisaalta se, että kaikki 1.000 euron ylittävät varat on tilitettävä, voi joskus johtaa hyvinkin pieniin suorituksiin. Tämä on maksuohjelmaa laadittaessa otettava huomioon niin, että vähäiset määrät maksetaan velkojille kertasuorituksina esimerkiksi ohjelman päättyessä. Selvyyden vuoksi säännöksestä käy ilmi, että kertaluonteiset suoritukset on maksettava velkojille vain, jos ne parantavat velallisen maksukykyä. (HE 98/2002.)

Nykytilaa vastaavasti suoritusvelvollisuutta ei ole siltä osin kuin velallinen tarvitsee varoja välttämättömään toimeentuloonsa, kuten KKO

2000:61 ratkaisussaan lausui. A sai maksuohjelman vahvistamisen jälkeen puolionsa kuoleman johdosta työntekijäin ryhmähenkivakuutuksesta korvausta 75.150 markkaa. A, jolla oli maksuvaraa, velvoitettiin tiittämään korvaus velkojilleen kokonaan.

Lisäsuoritusvelvollisuuden kannalta ratkaisevaa ei ole se, saako velallinen varat haltuunsa maksuohjelman aikana, vaan se, milloin suorituksen oikeusperuste syntyy. Velallisella on esimerkiksi perinnön perusteella lisäsuoritusvelvollisuus, jos perinnönjättäjä kuolee maksuohjelman keston aikana, vaikka perinnönjako toimitettaisiin maksuohjelman päättymisen jälkeen. Tämä voi pitkittää suoritusten saamista huomattavasti, jopa kymmenillä vuosilla. Tämän vuoksi voi olla tarpeen tehdä velkojien kanssa muunlaisia maksujärjestelyjä tai vahvistaa velallisen perintöön perustuva maksuvelvollisuus niin, että velallinen suorittaa perinnön arvon velkojille tuloistaan ja perintö jää aikanaan hänelle itselleen. (HE 98/2002.)

Säännöksessä tarkoitettuja muita kertaluontoisia suorituksia ovat yleensä esimerkiksi vakuutuskorvaukset. Sellaisia henkilövahingon korvaamiseen tarkoitettuja vakuutuskorvauksia, joiden ei voida katsoa sisältävän korvausta ansionmenetyksestä, ei edelleenkään otettaisi huomioon. Tämä vastaa nykyistä oikeustilaa. Lisäsuoritusvelvollisuutta velkojille ei siten aiheudu esimerkiksi kivusta ja särystä, viasta tai muuta pysyvää haitasta taikka sairaanhoitokustannuksista suoritettavien korvausten perusteella. Varallisuusvahingon korvaaminen voi olla eri asemassa riippuen siitä, onko kysymyksessä perusturvaan kuuluvaan omaisuuteen kohdistuvan vahingon korvaaminen vai ei. (HE 98/2002.)

Lain 35 a §:n 3 momentti on lisäsuoritusvelvollisuuden kannalta käytännössä olennainen, sillä se koskee velallisen tulojen kasvuun perustuvaa velvollisuutta maksaa velkojaan lisää. Sen mukaan velalliselle syntyy lisäsuoritusvelvollisuus, jos velallisen tulot ovat kasvaneet maksuohjelmaan merkittäviin tuloihin verrattuna kalenterivuoden aikana vähintään 800 euroa. Tulorajaa on ehdotuksessa nostettu nykyisestä ja tällä on pyritty siihen, että lisäsuoritusvelvollisuutta ei aiheutuisi tavanomaisen ansiokkehityksen perusteella. Jos velallisen tulot eivät ole kasvaneet maksuohjelmaan merkittäviin tuloihin verrattuna yli 800 euroa, maksuvelvollisuus ei kasva. Velallisen menojen aleneminen ei olisi miltään osin peruste maksaa velkoja maksuohjelmassa määrättyä

enempää. Lisäsuoritusvelvollisuuden syntymisen kannalta on yleensä ratkaisevaa ajankohta, jolloin tulo maksetaan velalliselle. Esimerkiksi palkat ja eläkkeet ovat maksuajankohdan tuloa. Järjestelmä on kaavamainen siinä, että maksuajankohta määrittäisi lisäsuoritusvelvollisuuden silloinkin, kun kyseessä on velalliselle takautuvasti suoritettu tulo, esimerkiksi eläke tai työttömyyskorvaus. Tuloa pidettäisiin sen kalenterivuoden tulona, jona velallinen on sen saanut käyttöönsä ja ne tulevat otetuksi huomioon laskettaessa sen vuoden lisäsuoritusvelvollisuutta, jolloin ne parantavat velallisen maksukykyä. Toisin kuin ehdotuksen mukaan, velallisen saama tulo on nykyisin ainakin joissain tilanteissa otettu huomioon sen vuoden tulona, jona sen peruste on syntynyt. Jos ratkaisevaa kuitenkin olisi tulon perusteen syntymisajankohta, lisäsuoritusvelvollisuuden selvittely voisi vaikeutua olennaisesti. Näin olisi erityisesti silloin, kun tulo määräytyy muulla perusteella kuin työhön käytetyn ajan mukaan kuten esimerkiksi työurakassa. (HE 98/2002.)

Ehdotuksesta annetussa lausuntopalautteessa kiinnitettiin huomiota siihen, että velallinen voi järjestellä tulojaan velkojien vahingoksi esimerkiksi sopimalla työnantajansa kanssa palkkasaatavien maksun myöhentämisestä. Tällaista järjestelyä voidaan pitää velallisen myötävaikutusvelvollisuuden rikkomisena ja se voi johtaa maksuohjelman raukeamiseen. Tätä uhkaa voidaan pitää riittävänä turvaamaan velallisen asianmukainen menettely. Muutosta nykytilaan merkitsee myös se, että lisäsuorituksen määrä lasketaan 800 euron ylittävästä osuudesta. Säännös voi nykyistä useammin johtaa huomattavan pieniin lisäsuorituksiin, joihin maksuohjelmassa on varauduttava. Ehdotuksen mukaan velallinen saisi itse pitää 800 euroa ylittävästä määrästä kolmasosan nykyisen neljäsosan sijasta. Tällä on tarkoitus lisätä järjestelmän kannustavuutta. Tärkeä muutos nykytilaan nähden on se, että velallinen ei ole velvollinen käyttämään velkojensa suoritukseksi sitä määrää 800 euroa ylittävästä osasta, jonka hän on välttämättä tarvinnut tulojensa hankkimisesta aiheutuneisiin tai muihin menoihinsa. Säännös merkitsee sitä, että menojen lisääntyminen vaikuttaa velkojille maksettavien lisäsuoritusten määriin silloin, kun velalliselle itselleen jäävä osuus lisääntyneistä tuloista ei riitä lisääntyneiden menojen kattamiseen. Näitä menoja varten velalliselle jää 800 euroa lisätynä kolmasosalla 800 euroa ylittävästä määrästä. Tässäkin noudatettaisiin kalenterivuositteista tarkastelua, vaikka lisätulojen käyttöön olisi ollut hyväksyttävä meno aikaisempina vuosina. Muussa tapauksessa jouduttaisiin työmäärältään laajoihin ja työläisiin selvittelyihin, joita ei voida pitää tarkoituksenmukaisina. Säännöksessä tar-

koitetuilla menoilla tarkoitetaan VJL 4 §:ssä ja Oikeusministeriön asetuksessa 1273/2002 määriteltyjä välttämättömiä menoja. Menot on merkitty maksuohjelmaan, mutta lisääntyneitä tulojaan velallinen olisi oikeutettu käyttämään niihin maksuohjelman vahvistamisen jälkeen kasvaneisiin menoihinsa, joita ohjelmassa ei ole voitu ottaa huomioon. Säännöksessä tarkoitettuja välttämättömiä menoja ovat esimerkiksi elinkustannusten tai elatusvelvollisuuden kasvamisesta aiheutuneet menot ja työmatkakulut siltä osin kuin ne ylittävät maksuohjelmassa huomioon otetun määrän. (VJA 1273/2002.)

Välttämättömiä menoja voivat olla myös lasten päivähoidomenot taikka työttömyyskassan tai ammattiyhdistyksen jäsenmaksut esimerkiksi silloin, kun työttömänä ollut velallinen työllistyy maksuohjelman aikana. Esimerkiksi jos velallinen on työpaikan vuoksi joutunut muuttamaan toiselle paikkakunnalle, huomioon otettavia menoja ovat paitsi mahdollinen asumiskustannusten lisäys myös kohtuulliset muuttokulut. Jos velallisen maksuohjelmaan merkityt tulot eivät ole kattaneet hänen maksuohjelmaan merkittyjä välttämättömiä menojaan, lisääntyneet tulot velallinen olisi aina ensin oikeutettu käyttämään tällaisen maksuvaran vajeen kattamiseen. (VJA 1273/2002.)

Velallisen maksuvelvollisuuteen velkajärjestelyssä vaikuttaa muun muassa se, onko velallinen avio- tai avoliitossa. Maksuohjelma on kuitenkin henkilökohtainen riippumatta siitä, ovatko puoliset hakeneet velkajärjestelyä yhdessä tai onko heillä yhteistä velkaa. Vain vakuusvelan osalta ohjelma voi olla kanssavelallisille yhteinen. Maksuohjelman vahvistamisen jälkeen esimerkiksi puolison maksukyvyssä tapahtuneet muutokset eivät vaikuta toisen puolison maksuvelvollisuuteen eivätkä liioin lisäsuoritusvelvollisuuteen. Aviopuolisoiden ollessa kyseessä perheen välttämättömät menot jaetaan maksuohjelmassa puolisoitten tulojen mukaisessa suhteessa. Tällaista jakoa ei enää lisäsuoritusvelvollisuutta laskettaessa tehdä uudelleen vaan perusteena käytettäisiin maksuohjelmassa vahvistettua velallisen osuutta perheen menoista. Kaavamaista menettelyä puoltavat myös tarkoituksenmukaisuussyyt, sillä se on omiaan vähentämään erimielisyyksien aiheita velallisten ja velkojien välillä. Puolison maksukyky voi, toisin kuin lisäsuoritusvelvollisuuden osalta, vaikuttaa toisen puolison maksuvelvollisuuden määrään silloin, jos velallisen maksuvelvollisuuden alentaminen tulee VJL 44 §:n nojalla harkittavaksi ja jos velallisen maksuvara lasketaan tällöin uudelleen. (VJA 1273/2002.)

Esitetyn sääntelyn etuna nykytilaan verrattuna on se, että velalliselle syntyy lisäsuoritusvelvollisuus vain, jos hänen maksukykynsä on parantunut. Se myös kannustaa velallista lisätulojen hankkimiseen. Esimerkiksi jos velallisen tulot ovat jonain kalenterivuonna 3.500 euroa maksuohjelmaan merkittyä suuremmat, velallinen saa itselleen 800 euron lisäksi sen ylittävistä osuudesta eli 2.700 eurosta yhden kolmasosan, siis 900 euroa. Yhteensä velalliselle jää siten 1.700 euroa ja velkojille hänen on maksettava 1.800 euroa. Velkojille maksettava osuus voi tästä pienentyä vain, jos velallisen välttämättömät menot ovat lisääntyneet kyseisenä kalenterivuonna enemmän kuin 1.700 euroa. Lisääntyneet menot katetaan siis ensisijaisesti velalliselle jäävistä lisätuloista. (HE 98/2002.)

Esitetty sääntely saattaa jossain määrin lisätä velalliselle, velkojille ja velkaneuvonnalle aiheutuvaa työmäärää. Mahdollinen työmäärän lisääntyminen ei ole todennäköisesti huomattava ja sitä voidaan vähentää tarkoituksenmukaisin ja hyvin saatavissa olevien tilityslomakkeiden avulla. Käytännössä lisäsuoritusvelvollisuuden määrää laskettaessa on nykyisinkin voitu ottaa huomioon esimerkiksi tulojen hankkimisesta aiheutuneita lisäkustannuksia ja muita välttämättömiä menoja. Lisäsuoritusvelvollisuus tulisi myös kysymykseen suhteellisen harvoin eikä yksityiskohtaisen maksuvaralaskelman tekeminen yleensä olisi tarpeen. Tämä johtuu jo siitä, että lisääntyneet menot otetaan huomioon vain, jos sekä velallisen tulot että menot ovat lisääntyneet maksuohjelmaan verrattuna vähintään 800 eurolla. (HE 98/2002.)

Lain 35 a §:n 4 momentista ilmenee, että tulonlisäyksellä tarkoitetaan nettotulojen lisäystä. Tämä vastaa voimassaolevaa oikeutta. Siten tuloista vähennetään ennakonpidätyksen tai ennakonkannon mukainen vero ja siihen liittyvät työntekijän lakisääteiset maksut. Laissa ei ole nykyisin säännöksiä siitä, miten veronpalautus ja verovelka otetaan huomioon lisäsuorituksia laskettaessa. Ehdotuksen mukaan tuloihin perustuvat veronpalautus ja verovelka otetaan huomioon tulojen lisäyksenä tai vähennyksenä. Tämä johtuu siitä, että niitä voidaan pitää velallisen nettotuloihin vaikuttavina erinä. Veronpalautukset otettaisiin ehdotuksen mukaan huomioon laskettaessa sen vuoden tuloa, jolloin palautus maksetaan velalliselle. Vastaavasti verovelka otettaisiin huomioon tulojen vähennyksenä siltä vuodelta, jona velka on maksettava. Verovelka voi siten vaikuttaa kahden vuoden ajalla, jos se on maksettava kahdessa erässä. Ehdotuksel-

la pyritään siihen, että veronpalautus ja verovelka tulevat otetuksi huomioon laskettaessa sen vuoden lisäsuoritusvelvollisuutta, jolloin ne tosiasiallisesti vaikuttavat velallisen maksukykyyn. Jos esimerkiksi velallisen nettotulot ovat kasvaneet kalenterivuoden aikana 1 200 euroa, mutta hänen on maksettava kyseisen vuoden joulukuussa verovelkaa 600 euroa, velalliselle ei synny lisäsuoritusvelvollisuutta, koska nettotulojen kasvu jää alle 800 euron. (HE 98/2002.)

Lain 36 §:n 5 momenttiin sisältyvät säännökset siitä, milloin lisäsuoritukset on maksettava. Ehdotuksen mukaan kertaluontoiseen suoritukseen perustuva lisäsuoritusvelvollisuus on täytettävä kolmen kuukauden kuluessa varojen saamisesta. Suoritusvelvollisuuden ajankohta voi siten olla vasta maksuohjelman päättymisen jälkeen. Tuloihin perustuva lisäsuoritusvelvollisuus on täytettävä kolmen kuukauden kuluessa kalenterivuoden päättymisestä. Maksuohjelman päättymisvuodelta lisäsuoritukset on kuitenkin maksettava ohjelman päättymistä seuraavien kolmen kuukauden aikana. Maksu-ohjelmassa velalliselle voitaisiin määrätä muukin maksuaika. Tämä voi olla tarkoituksenmukaista esimerkiksi silloin, kun velkojien suuren lukumäärän vuoksi on aiheutta ennakoida suoritusten olevan suhteellisen pieniä. Erityinen syy kolmen kuukauden määräajasta poikkeamiseen voi olla esimerkiksi se, että velallinen harjoittaa elinkeinotoimintaa eikä toiminnan tulosta pystytä ennen kirjanpidon valmistumista luotettavasti selvittämään. Ehdotuksen mukaan lain 35 a §:n 12 kohdan nojalla maksuohjelmaan on sisällytettävä lisäsuoritusvelvollisuuden perusteita ja täyttämistä koskevat määräykset. (HE 98/2002.)

Hallituksen esityksen mukaan lain 35 a §:n 6 momentissa säädetään lisäsuorituksen määrän vahvistamisesta. Voimassaolevan lain mukaan velkojan on haettava maksuohjelman muuttamista, jos velkoja ei pääse velallisen kanssa sopimukseen lisäsuorituksen määrästä tai jos velkoja haluaa lisäsuorituksesta täytäntöönpanokelpoisen ratkaisun. Maksuohjelman päättymisen jälkeen velkoja on voinut nostaa kanteen saadakseen täytäntöönpanoperusteen lisäsuoritusvelvollisuudesta. Tarkoituksenmukaista ei kuitenkaan ole, että lisäsuorituksen määrän vahvistaminen käsiteltäisiin riita-asiain käsittelystä säädettyssä järjestyksessä. Tämän vuoksi pykälän 6 momentissa määrätään, että tuomioistuin vahvistaa lisäsuorituksen määrän hakemuksesta. Tuomioistuin ei siten muuttaisi maksuohjelmaa, vaan vahvistaisi velkojalle maksettavan määrän. Lisäsuoritusten maksuvelvollisuus syntyy VJL 35 a §:n 5 momentissa tarkoitettuna tai muuna

maksuohjelmassa määrättyä ajankohtana eikä tuomioistuin vahvista lisäsuorituksille maksuaikataulua, elleivät velallinen ja velkojat siitä erikseen sovi. Lisäsuorituksille ei myöskään määrätä maksettavaksi korkoa, koska kyse on lain 40 §:ssä tarkoitettusta maksuohjelmaan perustuvasta suorituksesta. Viivästyskorko voidaan määrätä vain, jos lisäsuoritus vahvistetaan maksuohjelman raukeamisen sijasta (hallituksen ehdotuksen 42 §:n 5 momentti). (HE 98/2002.)

Lisäsuoritusvelvollisuudesta katso KKO 2009:94, missä A Oy:n lisäsuoritusvelvollisuutta koskeva vaatimus jätettiin myöhään tehtynä tutkimatta ja KKO 2008:44, missä kahden vuoden määräajan jälkeen tehty vaatimus lisäsuoritusvelvollisuudesta yksityisvelkojan hyväksi hylättiin, ja hovioikeuden päätös kumottiin.

Menettelyä koskevat säännökset sisältyvät lain 61 a §:ään. Sen mukaan tuomioistuimen on varattava myös muille kuin hakemuksen tehneelle velkojalle tilaisuus esittää vaatimuksensa asiassa. Lisäsuorituksen määrä olisi mahdollista vahvistaa myös maksuohjelman raukeamista koskevassa asiassa. Tästä säädetään ehdotetussa lain 42 §:n 5 momentissa. (HE 98/2002.)

Lain 61 a §:n 7 momentin mukaan lain 61 a §:n 3 momentissa tarkoitettuja rahamääriä tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa säädetään. Lisäsuoritusvelvollisuuden perusteena olevien tulojen määrä kasvaa siten samassa suhteessa kuin kansaneläkkeiden määrää tarkistetaan kyseisen lain nojalla. Määrästä ilmoitetaan oikeusministeriön päätöksellä. Velallisen lisäsuoritusvelvollisuus määräytyisi aina kullakin kalenterivuodelta näin tarkistetun euromäärän perusteella. (HE 98/2002.)

Hallituksen esityksen nojalla lakiin lisättiin lain 31 a §:n säännös, jonka mukaan maksuohjelman kesto voidaan jatkaa yksityisvelkojan hyväksi. Yksityisvelkojia voivat olla takaajan ohella velalliselle rahaa lainannut henkilö, omaisuuttaan velallisen velan vakuudeksi asettanut tai kanssavelallinen taikka esimerkiksi elatusapuvelan velkoja tai velkoja, jolla on korvausvelvollisuuteen perustuva saatava tai vuokraelka, jolle ei muita velkoja parempisijainen asema maksuohjelmassa ole turvannut saatavaa kokonaan. (HE 180/1996.)

Lain 31 a §:n 1 momentin mukaan maksuohjelma voi jatkua yksityisvelkojan hyväksi enintään kaksi vuotta yleensä sen jälkeen, kun maksuohjelma on muiden tavallisten velkojen osalta päättynyt. Jos velallinen on velkajärjestelyssä säilyttänyt omistusasuntonsa, ohjelman jatko voitaisiin määrätä alkamaan myöhemmästäkin ajankohdasta. Näin voitaisiin menetellä esimerkiksi, kun velallinen maksaa pelkästään vakuusvelkaa tai hänen maksuvaransa käytetään pääasiassa vakuusvelan suoritukseksi ja ohjelman alkamisajankohdan siirtämisellä voidaan tarvittaessa kasvattaa yksityisvelkojalle tulevien suoritusten määrää. Maksuohjelman jatkaminen ja sen kesto olisivat harkinnanvaraisia. Päätös ohjelman jatkamisesta tulisi tehtäväksi, jos yksityisvelkoja sitä vaatii. Velkajärjestelyn alkamista koskevan päätöksen ohessa yksityisvelkojalle tulisi muutettavaksi ehdotetun 54 §:n 4 momentin mukaan antaa tieto mahdollisuudesta vaatia ohjelman keston jatkamista. (HE 180/1996.)

Jos ohjelman kestoja jatketaan, velallisen maksuvara määrätään käytettäväksi yksityisvelkojan hyväksi. Maksuvara on käytettävä yksityisvelkojan hyväksi kokonaan eikä harkinnanvaraisuus siis koskisi maksuvaran määrää vaan sitä aikaa, jonka maksuohjelma jatkuu. Maksuohjelmaa voitaisiin jatkaa erityisen painavista syistä. Aikaa määrittäessä olisi otettava huomioon yhtäältä yksityisvelkojan saatavan määrä ja hänen taloudellinen asemansa ja toisaalta velallisen olosuhteet. Jos yksityisvelkojan asemassa on takaaja, erityisen painavia syitä ohjelman jatkamiselle olisi yleensä silloin, kun takaajan maksaman velan määrä on suuri ja varsinkin, jos takaajan oma varallisuusasema on takausvelan maksun vuoksi olennaisella tavalla heikentynyt. Samankaltainen tilanne voi olla myös silloin, jos yksityisvelkojana on velallisen kanssavelallinen tai vakuuden velallisen velasta asettanut henkilö. Jos esimerkiksi velkajärjestelyn piiriin kuuluu elatusapuvetkaa enemmän kuin mitä maksuohjelmassa on otettu huomioon etuoikeutettuna velkana, maksuohjelman jatkaminen voi olla perusteltua lapsen taloudellisen aseman turvaamiseksi. (HE 180/1996.)

Velallisen omat olosuhteet voivat olla joskus sellaiset, että niiden huomioon ottaminen voi olla peruste siihen, että maksuohjelmaa jatketaan lyhyemmän ajan kuin kaksi vuotta tai siihen, että ohjelmaa päätetään olla jatkamatta. Esimerkiksi tilanteessa, jossa velallinen on jo ennen velkajärjestelyn hakemista pitkään hoitanut velkaa sellaisin ponnisteluin, että hänen oma toimeentulonsa on vaarantunut ja jos velallinen vielä maksuohjelmalla kykenee maksamaan velan suureksi osaksi, maksuohjelman jatkami-

nen ei välttämättä olisi perusteltua. Huomioon voidaan toisaalta ottaa myös se, että velallinen selviytyy velkajärjestelyn avulla huomattavista, esimerkiksi elinkeinotoiminnasta vastattavakseen jääneistä veloistaan ja saa taloutensa kohtuullisen ajan kuluessa kuntoon. Tällöin voi olla kohtuullista, että velallinen maksaa takaajalleen hänen maksamansa velan, vaikka takaajan taloudellinen asema ei velan maksun vuoksi olisikaan olennaisella tavalla heikentynyt, mutta maksun saanti on merkityksellinen takaajan olosuhteissa. Takaajan taloudellinen asema ei yleensä puolla maksuohjelman jatkamista silloin, kun takaaja on itse hakeutunut velkajärjestelyyn varsinkaan tilanteessa, jossa hän on ollut velkajärjestelyn tarpeessa jo omien velkojensa vuoksi. (HE 180/1996.)

Velallisella voi olla useita yksityisvelkojia. Säännöksessä ei erikseen mainita sitä, miten velallisen maksuvara olisi jaettava yksityisvelkojien kesken vaan oikeus kertymään määräytyy samojen perusteiden mukaan, joiden nojalla maksuohjelman keston jatkaminenkin on mahdollista. Maksuohjelma voitaisiin siis määrätä jatkumaan esimerkiksi yhden yksityisvelkojan hyväksi vaikka velkojia on useampia, jos erityisen painavia syitä ohjelman jatkamiseen ei ole muiden osalta olemassa. Jos maksuohjelmaa jatketaan useamman yksityisvelkojan hyväksi, maksuvarakertymästä voidaan osoittaa suurempi osuus sellaiselle yksityisvelkojalle, jonka taloudellinen asema on heikoin. Jakoperusteena voidaan käyttää saatavien suuruuden mukaista suhdetta silloin, kun yksityisvelkojien taloudellinen asema ei erityisesti poikkea toisistaan. (HE 180/1996.)

Maksuohjelman keston jatkamisesta päätetään yleensä samassa yhteydessä kun maksuohjelma vahvistetaan. Lain 31 a §:n 2 momentin mukaan päätös voidaan kuitenkin tehdä myöhemminkin maksuohjelman keston aikana. Maksuohjelman aikana päätös voidaan tehdä, jos esimerkiksi maksuohjelmaa vahvistettaessa ei vielä ole selvillä, kuinka paljon takaaja maksaa takaussitoumukseen perustuvasta velasta. (HE 180/1996.)

Maksuohjelman raukeamista ja muuttamista koskevat lain 42 ja 44 §:ien säännökset koskevat myös sitä aikaa, jona ohjelma jatkuu yksityisvelkojan hyväksi. Maksuvelvollisuuden laiminlyönti yksityisvelkojalle ei voi enää maksuohjelman jatkamisen aikana johtaa siihen, että muiden velkojen osalta jo loppuun suoritettu maksuohjelma

raukeaisi. Raukeamisen vuoksi yksityisvelkojalla olisi oikeus vaatia suoritusta velan koko määrästä. (HE 180/1996.)

Oikeusministeriön asetuksen 6 a §:n mukaan jos velallisen tulot kasvavat maksuohjelmaan merkittyihin tuloihin verrattuna kalenterivuoden aikana vähintään 808 euroa, velallisen on käytettävä velkojensa suoritukseksi kaksi kolmasosaa 808 euroa ylittävästä osasta, ei kuitenkaan sitä määrää, jonka velallinen on välttämättä tarvinnut tulojen hankkimisesta aiheutuneisiin tai muihin menoihinsa. (OMA 995/2004.)

Puolison kuoleman johdosta syntyneestä maksuvelvoitteesta katso KKO 2000:60, missä A:lle oli velkajärjestelyssä vahvistettu maksuohjelma, jonka mukaan hänellä ei ollut maksuvaraa. Puolisonsa kuoleman johdosta A sai maksuohjelman keston aikana työntekijäin ryhmähenkivakuutuskorvauksen. A velvoitettiin tilittämään saamistaan varoista velkojille se osa, jota hän ei tarvinnut välttämättömiin elinkustannuksiinsa ja elatusvelvollisuudesta johtuviin menoihin.

Lisäsuoritusvelvollisuuden ajankohdasta katso THO 2008:3, missä maksuohjelman päättymisen jälkeen velkoja A Oy:n lisäsuoritusvelvollisuutta koskeva vaatimus jätetään myöhään tehtynä tutkimatta. B vapautettiin velvollisuudesta suorittaa A Oy:lle lisäsuoritusta.

12 MAKSUOHJELMAAN SISÄLLYTETTÄVÄT TIEDOT JA RAHAKSIMUUTON TOIMITTAMINEN

Tässä luvussa käsitellään maksuohjelmaan sisällytettäviä tietoja, jotka maksuohjelmaan on vähintään sisällytettävä sekä rahaksimuuton toimittamista koskevia säännöksiä. Maksuohjelmaa yksityiskohtaisempia säännöksiä voidaan sisällyttää maksuohjelman vahvistamispäätökseen.

Hallituksen esityksen mukaan lain 36 §:ssä velallisen maksuvelvollisuus velkojille ja sen perusteet ilmenevät maksuohjelmasta. 36 §:n 1 - 6 kohdat koskevat velallisen maksukyvyyn määräytymistä. Maksuohjelmasta tulee ilmetä se varallisuus, jonka velallinen on oikeutettu velkajärjestelyssä säilyttämään (VJL 36 § 1 kohta). Tällaista varallisuutta voivat olla lain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu velallisen perusturvaan kuuluva omaisuus: asuntoirtaimisto, työvälineet ja niihin rinnastettavat esineet sekä velallisen omistusasunto, jollei lain 15, 29 tai 33 §:istä johdu muuta. (HE 183/1992.)

Maksuohjelmassa määrätään velallisen velkojen suoritukseksi käytettävästä varallisuudesta (VJL 36 § 2 kohta). Jos varallisuus on jo muutettu rahaksi, ohjelmassa on vahvistettava siitä saadut tuotot. Jos tuotto on jonkun muun kuin velallisen hallussa, esimerkiksi ulosottomiehellä, maksuohjelmassa ulosottomies voidaan määrätä luovuttamaan varat velalliselle tai tilittämään ne maksuohjelman mukaisesti suoraan velkojille. Jos varallisuutta ei ole muutettu rahaksi, tuomioistuimen on maksuohjelmassa määrättävä selvittäjä, ulosottomies, velallinen tai vakuusvelkoja huolehtimaan siitä (VJL 37 §). Rahaksimuutosta saatavat tuotot arvioidaan maksuohjelmassa. Jos velallisella on vakuusvelan lisäksi tavallista velkaa, on tavallisten velkojen vähimmäiskertymästä määrättävä maksuohjelmassa. Jos todetaan, että velallinen ei omistusasuntonsa säilyttäen kykene vähimmäiskertymää suorittamaan, myös asunnon rahaksimuutosta, sen toimittamisesta ja siitä saatavien varojen käytöstä määrätään maksuohjelmassa sen mukaan kuin 34 §:ssä säädetään. (HE 183/1992.)

Maksuohjelmaan on sisällyttävä tiedot velallisen tuloista sekä arvio niiden suuruudesta maksuohjelman keston aikana (VJL 36 § 3 kohta). Tuloja on käsitelty edellä lain 4

§:n kohdalla. Maksuohjelmasta on ilmentävä myös velallisen välttämättömät elinkustannukset ja elatusvelvollisuudesta aiheutuvat menot sekä muut hänen taloudelliseen asemaansa vaikuttavat seikat, joilla on merkitystä velallisen maksukyvyyn kannalta (VJL 36 § 4 kohta). Jos muutokset menoissa ovat ennakoitavissa, menojen suuruus on todettava eri ajanjaksoina. Tällaisia ennakoitavia menoja voivat olla esimerkiksi asumiskustannusten muutos. Velallisen menoja on käsitelty edellä lain 4 §:n kohdalla. (HE 183/1992.)

Maksuohjelmassa on määriteltävä velallisen maksuvara (VJL 36 § 5 kohta). Maksuvaran suuruus määritellään kuukautta tai muuta sopivaa ajanjaksoa kohden laskettuina. Kun velallisella on vakituinen työ tai hänen tulotonsa on muuten, esimerkiksi eläketulon vuoksi suhteellisen vakaa, maksuvara määritellään kuukautta kohden. Jos velallinen on esimerkiksi ammatinharjoittaja ja hänen tulonsa kertyvät epäsäännöllisesti, tulojen määrä todetaan muuta ajanjaksoa kohti, esimerkiksi neljännesvuosittain tai puolivuositain. Tulojen määrittelyllä tiettyä ajanjaksoa kohden on merkitystä määrätessä veloille maksuaikataulu. (HE 183/1992.)

Tuomioistuin voi määrätä toimenpiteistä, joihin velallisen on ryhdyttävä maksukykynsä parantamiseksi. Määräykset toimenpiteistä on sisällytettävä maksuohjelmaan (VJL 36 § 6 kohta). Määräyksiä voidaan antaa senkaltaisista toimenpiteistä, joiden avulla velallinen voi maksuohjelman myöhemmässä vaiheessa kyetä maksamaan velkojilleen enemmän kuin hänet maksuohjelman alkuvaiheessa määrätään maksamaan. Velallinen voitaisiin esimerkiksi velvoittaa ryhtymään erilaisiin toimenpiteisiin menojensa vähentämiseksi kuten hakemaan vuokra-asuntoa, jonka vuokra alittaisi hänen nykyiset vuokramenonsa. (HE 183/1992.)

Lain 36 §:n 1 momentin kohdat 7 ja 8 koskevat velkajärjestelyn piiriin kuuluvia vakuusvelkoja ja kohdat 9 ja 10 tavallisia velkoja (HE 183/1992).

Maksuohjelmasta on ilmentävä kunkin vakuusvelan määrä ja vakuutena oleva omaisuus. Maksuohjelmassa on siten ratkaistava, mikä osuus velasta on vakuusvelkaa (VJL 36 §:n 7 kohta). Velallisen vakuusvelkojalle maksettavan suorituksen määrä eli lain 29 §:n perusteella määräytyvän vakuusvelkaosuuden suuruus sekä sen määräytymisperusteet vahvistetaan ohjelmassa. Vakuusvelkaosuuden suuruuteen vaikuttaa velkajärjestelyn sisältö eli vakuusvelkaan sovellettava velkajärjestelyn keino ja maksuohjel-

man kesto. Niiden tulee ilmetä ohjelmasta samoin kuin velallisen noudatettavaksi määrättävä maksuaikataulu vakuusvelan osalta (VJL 36 §:n 8 kohta). Tarkoituksenmukaista on, että velallinen määrätään suorittamaan vakuusvelkaosuus velkojalle kuukausittain. (HE 183/1992.)

Maksuohjelmaan on sisällytettävä tiedot tavallisten velkojen määristä. Ohjelmasta on ilmettävä velallisen näiden velkojen suoritukseksi käytettävä maksuvara ja varat (VJL 36 §:n 9 kohta). Varat, jotka saadaan muusta kuin omistusasunnon rahaksimuutosta, on kokonaan käytettävä tavallisten velkojen suorittamiseen (VJL 34 §:n 1 momentti). Velallisen maksuvara on määrättävä joko kokonaan tai vakuusvelkaosuuden vähentämisen jälkeen tavallisten velkojen suoritukseksi. Maksuohjelmassa määrätään velkajärjestelyn sisällöstä eli tavallisiin velkoihin sovellettavista velkajärjestelyn keinoista kunkin tavallisen velan osalta samoin kuin maksuaikataulusta ja ohjelman kestosta (VJL 36 §:n 10 kohta). Jos velallisella on etuoikeutettua elatusapuvelkaa tai jos tavallinen velka on lain 31 §:n 2 momentin mukaan määrätty maksettavaksi ennen muita velkoja, ratkaisun tulee ilmetä maksuohjelmasta. Maksuaikataulu voidaan määrätä esimerkiksi siten, että velallinen ensin suorittaa pois pienveloille tulevan osuuden ja alkaa sen jälkeen suorittaa suurempia velkojaan. (HE 183/1992.)

Maksuohjelmasta on ilmettävä myös ratkaisut lain 13 ja 18 §:ssä tarkoitetuista turvaamistoimia, täytäntöönpanoa ja virka-apua koskevista toimenpiteistä (VJL 36 §:n 11 kohta), (HE 183/1992).

Koska maksuohjelman sisältö perusteluineen on velkajärjestelyssä annettava päätös, siihen sisällytetään myös oikeudenkäyntikuluja sekä selvittäjän palkkiota ja kustannuksia koskevat ratkaisut (VJL 32 §:n 12 kohta), (HE 183/1992.)

Hallituksen esityksen mukaan lain 37 §:n 1 momentin nojalla tuomioistuin voisi määrätä selvittäjän, ulosottomiehen, velallisen tai vakuusvelkojan huolehtimaan maksuohjelmassa määrätystä varallisuuden rahaksi muuttamisesta. Määräys voitaisiin antaa asiaan osallisen tai tuomioistuimen omasta aloitteesta. Jos selvittäjä on määrätty, hän huolehtisi rahaksimuutosta ja varojen tilittämisestä. Tästä voitaisiin kuitenkin poiketa esimerkiksi, kun omaisuus on velan vakuutena ja on tarkoituksenmukaista antaa realisoinnista huolehtiminen vakuusvelkojan tai ulosottomiehen tehtäväksi. Näin voitaisiin menetellä etenkin, jos omaisuus on luovutettu velallisen haltuun osamaksu- tai

vuokrausluottosopimuksen nojalla. Rahaksimuuton vuoksi voidaan joissakin tapauksissa joutua muuttamaan maksuohjelmaa. Tällöin selvittäjä tulisi yleensä määrätä huolehtimaan realisoinnista ja tekemään sen jälkeen maksuohjelman muutosehdotus. Tarvetta maksuohjelman muuttamiseen ei ole, kun varat tilitetään maksuohjelman mukaan tavallisille veloille ohjelmassa määriteltyjen suhteellisten osuuksien mukaan. Myös ulosottomies voidaan määrätä huolehtimaan rahaksimuutosta virkansa puolesta. (HE 183/1992.)

Rahaksimuuttokustannukset otetaan realisoinnista saatavista varoista. Selvittäjän palkkion osalta on erikseen säännös lain 70 §:ssä. Ulosottomiehen osalta kyseessä oleva säännös merkitsee sitä, että täytäntöönpanokuluja ei tällaisissa tapauksissa peritä velalliselta. (HE 183/1992.)

Lain 37 §:n 2 momentissa on omaisuuden rahaksi muuttoa koskeva säännös, joka koskee velallista, ulosottomiestä ja selvittäjää riippumatta siitä, toimitetaanko rahaksimuutto ennen vai jälkeen maksuohjelman vahvistamista. Säännös koskisi myös vakuusvelkojaa siinä tapauksessa, että vakuusvelkoja määrätään maksuohjelmassa muuttamaan vakuutena oleva omaisuus rahaksi. Jos vakuusvelkoja on tehnyt lain 15 §:ssä tarkoitetun vaatimuksen saada käyttää vakuuteen perustuvia oikeuksiaan, velkoja saisi käyttää oikeuksiaan niillä edellytyksillä ja sillä tavoin kuin muualla on säädetty. Rahaksimuutto olisi aina suoritettava huolella ja tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että omaisuudesta saadaan mahdollisimman korkea hinta mahdollisimman pienin kustannuksin. Tällä tarkoitetaan tarkoituksenmukaisen myyntitavan valitsemista ja varallisuuden rahaksi muuttamista käypään hintaan. (HE 183/1992.)

Päätös omaisuuden realisoinnista ja siitä, kenen tehtävä se on, annetaan maksuohjelmassa. Jos myyjänä ei ole velallinen, ei hänen suostumuksensa kauppaan ole tarpeen. Velallista olisi kuitenkin ennen rahaksimuuton toimittamista kuultava. Kuuleminen voisi tapahtua vapaamuotoisesti. Rahaksimuutosta ja varojen tilittämisestä olisi velalliselle annettava kirjallinen selvitys. (HE 183/1992.)

Omaisuuden rahaksimuutto voi tulla velkajärjestelyssä ajankohtaiseksi, kun velallisella on omistusasunto, mutta osoittautuu, että edellytykset omistusasunnon säilyttämiselle eivät täyty. Velallisen perusturvaan kuuluva esine on velan vakuutena, mutta velallisen maksuvara ei riitä tällaisen vakuusvelan hoitomenoihin, velallisella on perus-

turvaan kuulumatonta omaisuutta, joka on velan vakuutena tai velallisella on muuta perusturvaan kuulumatonta varallisuutta, josta hänen on lain mukaan kokonaan luovuttava sekä velallinen voi kohtuudella parantaa maksukykyään korvaamalla tietyn omaisuuden toisella, jolloin rahaksi muutetun tavaran tilalle hankitaan vaatimattomampi samaan tarpeeseen. (Koskelo - Lehtimäki 1997, 192.)

13 MAKSUOHJELMAN VAHVISTAMINEN, KAAVAT JA LAATIMISOHJEET

Tässä luvussa käsitellään maksuohjelman vahvistamista koskevia määräyksiä sekä määräyksiä, jotka annetaan maksuohjelman vahvistamispäätöksessä. Lisäksi käsitellään velkajärjestelyhakemuksen ja maksuohjelman kaavoja sekä näitä koskevia laatimisohteita.

Hallituksen esityksen mukaan lain 38 §:n 1 momentin nojalla tuomioistuimien voi määrätä selvittäjän, ulosottomiehen, velallisen tai vakuusvelkojan huolehtimaan maksuohjelmassa määrätystä varallisuuden rahaksi muuttamisesta maksuohjelman vahvistamispäätöksessä. Määräys voidaan antaa asiaan osallisen tai tuomioistuimen omasta aloitteesta. Jos selvittäjä on määrätty, hän huolehtii rahaksimuutosta ja varojen tilittämisestä. Tästä voidaan kuitenkin poiketa esimerkiksi, kun omaisuus on velan vakuutena ja on tarkoituksenmukaista antaa realisoinnista huolehtiminen vakuusvelkojan tai ulosottomiehen tehtäväksi. Näin voidaan menetellä etenkin, jos omaisuus on luovutettu velallisen haltuun osamaksu- tai vuokrausluottosopimuksen nojalla. Rahaksimuuton vuoksi voidaan joissakin tapauksissa joutua muuttamaan maksuohjelmaa. Tällöin selvittäjä tulisi yleensä määrätä huolehtimaan realisoinnista ja tekemään sen jälkeen maksuohjelman muutosehdotus. Tarvetta maksuohjelman muuttamiseen ei ole, kun varat tilitetään maksuohjelman mukaan tavallisille veloille ohjelmassa määriteltujen suhteellisten osuuksien mukaan. Myös ulosottomies voidaan määrätä vahvistamispäätöksessä huolehtimaan rahaksimuutosta virkansa puolesta. (HE 183/1992.)

Rahaksimuuttokustannukset otetaan realisoinnista saatavista varoista. Selvittäjän palkkion osalta on erikseen säännös lain 70 §:ssä. Ulosottomiehen osalta kyseessä oleva säännös merkitsee sitä, että täytäntöönpanokuluja ei tällaisissa tapauksissa peritä velalliselta. (HE 183/1992.)

Lain 38 §:n 2 momentissa on omaisuuden rahaksi muuttoa koskeva säännös, joka koskee velallista, ulosottomiestä ja selvittäjää riippumatta siitä, toimitetaanko rahaksimuutto ennen vai jälkeen maksuohjelman vahvistamista. Säännös koskee myös vakuusvelkojaa siinä tapauksessa, että vakuusvelkoja määrätään maksuohjelmassa muuttamaan vakuutena oleva omaisuus rahaksi. Jos vakuusvelkoja on tehnyt lain 15 §:ssä

tarkoitettuna saada käyttää vakuuteen perustuvia oikeuksiaan, velkoja saa käyttää oikeuksiaan niillä edellytyksillä ja sillä tavoin kuin muualla on säädetty. Rahaksimuutto on aina suoritettava huolella ja tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että omaisuudesta saadaan mahdollisimman korkea hinta mahdollisimman pienin kustannuksin. Tällä tarkoitetaan tarkoituksenmukaisen myyntitavan valitsemista ja varallisuuden rahaksi muuttamista käypään hintaan. (HE 183/1992.)

Päätös omaisuuden realisoinnista ja siitä, kenen tehtävä se on, annetaan maksuohjelmassa. Jos myyjänä ei ole velallinen, ei hänen suostumuksensa kauppaan ole tarpeen. Velallista on kuitenkin ennen rahaksimuuton toimittamista kuultava. Kuuleminen voi tapahtua vapaamuotoisesti. Rahaksimuutosta ja varojen tilittämisestä on velalliselle annettava kirjallinen selvitys. (HE 183/1992.)

Hallituksen esityksen mukaan lain 38 §:ssä määritelty maksuohjelman sisältö on asia, jossa sovinto on sallittu. Velallinen ja velkojat voivat sopia velan ehtojen muuttamisesta vapaaehtoisestikin. Lain 78 §:n mukaan myös julkisoikeudellisen saatavan haltijalla on oikeus suostua velkajärjestelyn periaatteita vastaavaan vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn. Tuomioistuimien tutkii maksuohjelmaehdotuksen lainmukaisuuden velkojien väitteiden pohjalta. Pykälän 1 momentin nykyinen sanamuoto voi kuitenkin antaa velkojalle aiheen olettaa, että tuomioistuimien tutkii ehdotuksen lainmukaisuuden myös silloin, kun velkoja on ollut passiivinen eikä ole toimittanut maksuohjelmaehdotuksesta lausumaa tai ei ole lausumassaan nimenomaisesti suostunut ehdotuksen vahvistamiseen maksuohjelmaksi taikka on vastustanut velkajärjestelyä yksilöimättä perustetta vastustamiselle. Myös tuomioistuinten kannalta kysymys tutkimisvelvollisuuden laajuudesta on näissä tilanteissa ollut ongelmallinen. (HE 250/1994.)

38 §:n 1 momenttia selvennetään siten, että lain säännöksistä poikkeava maksuohjelma voidaan vahvistaa, jollei velkoja ole ehdotuksesta antamassaan lausumassa nimenomaisesti vedonnut seikkaan, jonka perusteella ohjelmaehdotus velkojan käsityksen mukaan ei vastaa lain säännöksiä. Sama koskee velallista silloin, kun ohjelmaehdotuksen on laatinut selvittäjä. Velallisen on annettava lausumansa ehdotuksesta selvittäjälle, ja jos velallinen ei ole lausumassaan esittänyt, miltä osin ehdotusta olisi muutettava, maksuohjelman vahvistamiselle ei ole estettä, vaikka ohjelma poikkeaisikin lain säännöksistä. (HE 250/1994.)

Mikä tahansa lausuma ei johda siihen, että tuomioistuin tutkisi maksuohjelmaehdotuksen lainmukaisuuden. Väitteen siitä, miltä osin ehdotus ei vastaa lain säännöksiä, on oltava perusteltu. Lausuman sisältöä ja merkitystä arvioitaessa tuomioistuimen on kuitenkin kiinnitettävä huomiota velallisen tai velkojan mahdollisuuksiin ymmärtää velkajärjestelyn kannalta merkityksellisiä seikkoja etenkin silloin, kun ehdotuksen on laatinut selvittäjä eikä velallisella ole ollut avustajaa, taikka silloin, kun velkojana on yksityishenkilö. Tarvittaessa velalliselta tai velkojalta voidaan kirjallisesti tai istunnossa pyytää selventäviä kysymyksiä lausuman yksilöintiä. Vastaavalla tavalla voidaan menetellä riita-asiassa, jossa asian käsittelyä voidaan jatkaa valmistelua varten toimitettavassa istunnossa tai vastaajalta voidaan pyytää uusi kirjallinen lausunto silloinkin, kun edellytykset asian ratkaisemiselle valmistelua jatkamatta täytyisivät. (HE 250/1994.)

Lain 38 §:n 1 momentista tarpeettomana poistetaan säännös maksuohjelman vahvistamisesta kaikkien velkojien suostumuksella. Jos velkojat suostuvat maksuohjelman vahvistamiseen, tuomioistuimen ei tarvitse miltään osin tutkia ohjelman sisältöä. (HE 250/1994.)

Lain 38 §:n 2 momentin mukaan vahvistettua maksuohjelmaa on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei ylempi tuomioistuin määrää toisin. Säännöksessä ei ole otettu erikseen huomioon tilannetta, jossa velallisen omistusasunto tai muuta perusturvaan kuuluvaa omaisuutta on maksuohjelmassa määrätty muutettavaksi rahaksi. Säännös ei nykyisellään estä rahaksimuuton toimittamista, vaikka maksuohjelman vahvistamispäätös olisi tältä osin velallisen valituksen vuoksi lainvoimaa vailla. Käytännössä rahaksimuuttoon ei tietyvästi ole ilman velallisen suostumusta ryhdytty ennen päätöksen lainvoimaisuutta. Lain 38 §:n 2 momentti muutetaan niin, että tuomioistuin voisi maksuohjelman vahvistaessaan määrätä, että omaisuuden rahaksimuuttoon saa ryhtyä vasta kun päätös on lainvoimainen tai toisin määrätään. (HE 250/1994.)

Jos muutoksenhakemuksen käsittelevä tuomioistuin päätyy omistusasunnon säilyttävään ratkaisuun, asia joudutaan palauttamaan maksuohjelman valmistelemiseksi uudelleen. Velallisen on valitusajan kuluessa pitänyt käyttää maksuvaransa tavallisten velkojen maksamiseen. Kun maksuohjelma tulee velallisen valituksen menestyttyä

laadittavaksi uudelleen niin, että velallinen säilyttää omistusasuntonsa, velallisen tekemät suoritukset tulee tällöin vähentää tavallisten velkojen vähimmäiskertymästä. Jos velallinen asuu omistusasunnossaan, todellinen maksuvara voi olla alhaisten asumiskustannusten vuoksi väliaikaisesti suurempi kuin valitusajan kuluessa tavallisille veloille tehtävät suoritukset, mikäli ne on mitoitettu asunnon realisoinnin jälkeisten asumismenojen mukaan. Tällaisessa tapauksessa velallisen tulee säästää maksuvaransa muilta osin vakuusvelan maksuun, jotta omistusasunnon säilyttävä ohjelma on mahdollista toteuttaa. Jos velallisen valitus ei menesty, säästynyt maksuvara tarvitaan kokonaan tai osaksi tuleviin muutto- ja asumiskustannuksiin. (HE 250/1994.)

Maksuohjelman sisältö on asia, jossa sovinto on sallittu. Velallinen ja velkojat voivat tuomioistuimen ulkopuolella sopia velkasuhteiden ehtojen uudelleenjärjestelyistä. Myös julkisoikeudellisen saatavan haltijalla on oikeus muun lain estämättä suostua velkajärjestelyyn samoin kuin vapaaehtoiseen, lain periaatteita vastaavaan velkajärjestelyyn. Lain säännöksistä poikkeava maksuohjelma voidaan vahvistaa, jollei velallinen tai velkoja ole lausumassaan nimenomaisesti (ja perustellusti) vedonnut seikkaan, jonka perusteella ohjelmaehdotus ei vastaa lain säännöksiä (VJL 38 § 1 momentti). Myöskään velkajärjestelyn esteisiin tai edellytyksiin ei tuomioistuimen tässä tapauksessa tarvitse ottaa kantaa. Asianosaisten vastustaessa maksuohjelman vahvistamista tuomioistuimen on tutkittava ehdotuksen lainmukaisuutta esitettyjen väitteiden pohjalta. Väitteiden sisältö perusteluineen ratkaisee siis tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden laajuuden. (Koskelo - Lehtimäki 1997, 367.)

Velkojat voivat lausumissaan ohjelmaehdotuksista tehdä väitteitä sekä velkajärjestelyn esteistä ja edellytyksistä että ohjelmaehdotuksen sisällöstä. Tuomioistuin voi vielä tässä vaiheessa hylätä velkajärjestelyn edellytyksissä tai esteessä olevan puutteen vuoksi – onhan mahdollista, että este on tullut tuomioistuimen tietoon vasta aloittamisen jälkeen. Maksuohjelman sisällön lainmukaisuuden tutkiminen edellyttää asianosaisten väitettä (VJL 38 § ja KKO 1997:27). Niemi-Kiesiläinen tulkitsee ratkaisua KKO 1999:1 siten, että tuomioistuin voi kuitenkin puuttua selvästi lakiin perustumattomiin maksuohjelman ehtoihin. Asiaa käsiteltiin tuomioistuimessa uuteen seikkaan vetoamisena eli kanteenmuutoskiellon näkökulmasta. Kysymyksessä on kuitenkin esimerkiksi Oikeudenkäymiskaaren 5:13:ssa mainitulla tavalla selvästi perusteeton

vaatimus, jota tuomioistuimen ei tulisi hyväksyä – ainakaan silloin, kun velallinen ei ole vastannut velkojan vaatimukseen. (Niemi-Kiesiläinen 2005, 771 - 772.)

Hakijalle varattavasta tilaisuudesta lausua asiassa katso KKO 1998:62, missä velkajärjestelyä hakeneiden puolisoiden velkoja ei ollut lausunut velkajärjestelyn mahdollisista esteperusteista, sai käräjäoikeus omasta aloitteestaan ottaa ratkaistavaksi kysymyksen velkaantumisen kevytmielisyydestä. Hakijoille olisi tällöin kuitenkin tullut varata tilaisuus lausua tästä esteperusteesta ja mahdollisista erityisistä vastasyistä.

Hallituksen esityksen mukaan lain 39 §:n nojalla oikeusministeriö vahvistaa kaavan velkajärjestelyä koskevaa hakemusta ja maksuohjelmaehdotusta varten ja antaa niiden laatimista koskevat ohjeet. Asiakirjojen laatiminen kaavan mukaisesti tai sen mukaiselle lomakkeelle on omiaan edistämään ja selkeyttämään velkajärjestelyasian käsitteilyä. Velallisen hakemuksen on sisällettävä kaikki sellaiset tiedot, joilla on merkitystä velkajärjestelyn edellytyksiä ja esteitä tutkittaessa. Epätäydellisten hakemusten aiheuttaman lisätyön estämiseksi lain 50 §:n 1 momentissa säädetään, että hakemus on laadittava kaavan mukaisesti uhalla, että se voidaan muuten jättää tutkimatta. (HE 183/1992.)

Oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukainen hakemus velkajärjestelyksi liitteinen ja ehdotus maksuohjelmaksi ovat saatavilla Oikeusministeriön Internetsivuilla (Oikeusministeriö a). Oikeusministeriö on VJL 39 § nojalla vahvistanut kaavan maksuohjelmaa varten sekä siihen liittyvät maksuohjelman laatimisohteet. Kaavan käyttö ei ole pakollista, vaan se on tarkoitettu apuvälineeksi, jota voidaan käyttää, mikäli halutaan. Estettä ei siis ole sille, että maksuohjelma laaditaan muuhun muotoon, jos se on tarkoituksenmukaista. (Koskelo - Lehtimäki 1997, 261). Yksi vaihtoehtoinen velkajärjestelyhakemusmalli on Internetosoitteessa Velkajärjestelyhakemus. (Velkajärjestelyhakemus).

14 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Alkuvaiheessa velkajärjestelylaki kosketti suoranaisesti noin 50.000 velallista ja välillisesti lähes neljännesmiljoonaa kansalaista. Alkuhaparoinnin jälkeen velkajärjestelylakia uudistettiin 1997 vastaamaan muodostuneita käytäntöjä. Vuonna 2002 velkajärjestelyn ehtoja lievennettiin, ja 2010-luvun laman myötä velkajärjestelylain uusiminen on taas ajankohtainen. Uusimman hallituksen esityksen mukaan olennainen muutos on, että velkajärjestelyn piiriin pääsemisen ehtoja lievennetään ja maksuohjelman kestoa lyhennetään pääasääntöisesti kolmeen vuoteen tavallisten velkojen osalta.

Velkajärjestelylaki on sisällöllisesti erittäin vaikeaselkoinen ja antaa mahdollisuuden lukuisiin variaatioihin. Laki on lähes kolmekymmentä vuotta vanha, mutta silti käytännön tasolla useat lain kohdat ovat yhä vielä tulkinnanvaraisia. Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja koskien koko lakia on kolmisenkymmentä. Hovioikeusratkaisuja on runsaasti, mutta näkemykseni mukaan niillä ei ole valtakunnan tasolla tuomioistuinkäytäntöä yhtäläisesti ohjaavaa vaikutusta. Laki on useilta osin tulkinnanvarainen ja useimmat maksuohjelman laatimista varten laaditut ohjelmat eivät kaikilta osin laske talousteoreettisesti oikein. Yksikään markkinoilla oleva valmisohjelma ei osaa laskea asumissuojaosuuden tuoton vaikutusta oikein, vaan antavat vain likiarvon, joka on lähellä oikeaa ratkaisua.

Laki erilaisine sovelluksineen vaatisi ajan tasalla olevan käsikirjan niiden käyttöön, jotka työssään joutuvat lakia soveltamaan. Nykyisin käytössä oleva kirjallisuus ei noudata lain systematiikkaa ja parhaan kokonaiskuvan lain sisällöstä ja sovelluksista antaa hallituksen esitykset.

Oikeuskäytäntö antaa ratkaisun joihinkin lain soveltamista koskeviin kysymyksiin, mutta jos ajatellaan, että maksuohjelman on oltava mahdollisimman tarkka ja yksiselitteinen, olisi lakiin, lain perusteisiin ja hallituksen esityksiin otettava enemmän konkreettisia esimerkkejä tulkinnanvaraisiin kohtiin.

Velkajärjestelylakia on uudistettu osittaisuudistuksin, mutta mielestäni laki kokonaisuudessaan kaipaisi tarkistusta ja selkeämpiä menettelytapoja. Esimerkiksi velkaneuvonta on kunnan toimintaa ja mikään instanssi ei valvo selvittäjän tehtävissä toimivien

asiantuntevuutta. Tuomioistuinten käytännöt vaihtelevat käräjäoikeuksittain, ja esimerkiksi selvittäjälle annettavat määräykset aloittamispäätöksen yhteydessä vaihtelevat.

Velalliselle itselleen koko prosessi on erittäin raskas ja vaatii voimia sekä velkaneuvonnan asiantuntija-apua ensinnäkin selvittääkseen maksuohjelman laatimisvaiheesta ja sen jälkeen maksuohjelman noudattamisesta.

Lain tarpeellisuudesta ei liene enää eriäviä mielipiteitä, mutta käytännön soveltaminen vaatisi tarkempia ohjeita ja menettelysäännöksiä velkaneuvonnalle, käräjäoikeuksille sekä selvittäjille.

Liitteenä oleva ehdotus maksuohjelmaksi on yksi, vaihtoehtoinen malli maksuohjelmaksi. On huomioitava, että jos maksuohjelmassa on vain lain minimin mukaiset säännökset, on tuomioistuimen tarkennettava säännöksiä maksuohjelman vahvistamispäätöksessään.

LÄHTEET

Koskelo P. & Lehtimäki L. Yksityishenkilön velkajärjestely. 2. uud. p. Helsinki 1997.

Niemi-Kiesiläinen J. Yksityishenkilön velkajärjestely. Teoksessa Insolvenssioikeus. Toimittanut Koulu R. WSOY 2005. Ss. 697 - 772.

INTERNETLÄHTEET

Oikeusministeriö a. <http://www.oikeus.fi/11963.html>. Luettu 13.6.2010.

Oikeusministeriö b.

http://www.om.fi/Etusivu/Lakihankkeet/Maksukyvyttömyys_/1247667246898. Luettu 13.6.2010.

Velkajärjestelyhakemus. <http://www.Saunalahti.fi/~niiraset/hakemus/ohje.html>. Luettu 11.6.2010.

VIRANOMAISLÄHTEET

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57 (VJL)

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta 24.1.1997/63

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta 30.12.2002/1273

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttaminen 8.12.2006/1088

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta 29.2.2008/117

Asetus yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/58

Hallituksen esitys (HE) 183/1992

Hallituksen esitys (HE) 250/1994

Hallituksen esitys (HE) 180/1996

Hallituksen esitys (HE) 98/2002

Hallituksen esitys (HE) 51/2010

OIKEUSTAPAUKSET

KKO 1995:33 ja 94

KKO 1997:27

KKO 1998:62

KKO 1999:1

KKO 2000:60 ja 61

KKO 2001:113

KKO 2002:49

KKO 2003:99

KKO 2005:51 ja 107

KKO 2006:55

KKO 2007: 28

KKO 2008:44

KKO 2009:94

HHO 1997:7

I-SHO 2007:8

RHO 1998:2

THO 2006:3 ja 2008:3

EHDOTUS MAKSUOHJELMAKSI NN:N VELKAJÄRJESTELYASIASSA

I YLEISTÄ

Tämä maksuohjelmaehdotus on laadittu selvittäjän tiedossa 15.5.2010 olleiden seikkojen perusteella. Käräjäoikeuden määräämänä selvittäjänä ehdotan seuraavaa maksuohjelmaa:

II KANSSAHAKIJAT

NN:n kanssa yhteinen velkajärjestely on aloitettu YY:lle ja ZZ:lle.

III PERUSTURVAAN KUULUVA OMAISUUS, JOTA EI MUUTETA RAHAKSI

Hakijan perusturvaan kuuluvaa kohtuullista koti-irtaimistoa, kohtuullisen tarpeen mukaisia henkilökohtaisia tavaroita sekä työvälineitä ja niihin rinnastettavia esineitä, joita hakija tarvitsee toimeentulonsa turvaamiseen, ei ole muutettava rahaksi.

IV PERUSTURVAAN KUULUVA VARALLISUUS, JOKA MUUTETAAN RAHAKSI

Hakijan omistama, hakijan ja hakijan lapsen käytössä oleva asuinkiinteistö (vuokraoikeus ja rakennukset kiinteistöllä X,X,X Rn:o 33:24 laitostunnus XXX-XXX-33-24-1) on muutettava rahaksi hakijan tai hakijan valtuuttaman (esimerkiksi paikallinen kiinteistönvälittäjä) toimesta neljän kuukauden kuluessa tämän maksuohjelmaehdotuksen lainvoimaiseksi tulosta.

Hakijan on aloitettava myyntitoimet viimeistään maksuohjelmaehdotuksen lainvoimaiseksi tulon jälkeen.

Mikäli hakija tai hakijan valtuuttama ei saa omistusasuntoa myytyä neljän kuukauden kuluessa tämän maksuohjelmaehdotuksen lainvoimaiseksi tulosta, siirtyy omistusasunnon myyntioikeus vakuusvelkojalle eli X Pankki Oy:lle.

Hakijan kiinteistön arvo on X:n kunnan rakennustarkastajan arvion perusteella 54.200 €; myyntikulujen (arviolta enintään 5 % eli 2.710 €) jälkeen nettoarvo on 51.490 €. Kiinteistön rahaksimuutto on toimitettava huolellisesti ja tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että varallisuudesta saadaan mahdollisimman korkea hinta mahdollisimman pienin kustannuksin.

Omaisuuuden myyjän on pyydettäessä toimitettava asianosaisille luotettava selvitys varallisuuden rahaksimuutosta.

Omaisuuuden myyjän on tilitettävä omistusasunnon myynnistä saadut varat vähennettynä myyntikustannuksilla hakijan A-vakuusvelkojen suorituksiksi, kuten jäljempänä määrätään.

V PERUSTURVAAN KUULUMATON OMAISUUS, JOTA EI MUUTETA RAHAKSI

Hakijalla on omistusosuus (1/8) Veikko X:n kuolinpesästä.

Ottaen huomioon kuolinpesäosuuden vähäisen arvon ja rahaksimuuttokustannukset, on omistusosuus arvoton.

VI RAHAKSI MUUTETTAVA PERUSTURVAAN KUULUMATON VARALLISUUS

Hakijalla ei ole kyseistä varallisuutta.

VII MAKSUVARASÄÄSTÖ

Hakijalle ei kerry maksuvarasäästöä velkajärjestelyn aloittamisen (11.4.2010) ja maksuohjelman alkamisen (1.6.2010) väliseltä ajalta, koska hakijan maksuvara on negatiivinen.

VIII TULEVAT MUUTOKSET HAKIJAN TALOUDELLISESSA ASEMASSA

Hakijan oletetaan muuttavan vuokra-asuntoon viimeistään 31.5.2012.

Hakijan lapsi, Timo Pekka X täyttää 18 vuotta 31.12.2012, jolloin hakijan työmarkkinatuen lapsikorotus poistuu.

Hakijan koulutusavustusvelvollisuus Timo Pekka X:n osalta päättyy 31.5.2013, koska hänen opiskelunsa X:n ammattioppilaitoksessa päättyy.

Maksuohjelmaehdotus on siten jaettu kolmeen maksuvarajaksoon seuraavasti:

I maksuvarajakso 1.6.2012 - 31.12.2012 (7 kk),
 II maksuvarajakso 1.1.2013 - 31.5.2013 (5 kk) ja
 III maksuvarajakso 1.6.2013 - 31.5.2017 (48 kk).

IX HAKIJAN TULOT

I maksuvarajakso:	€/kk
Työmarkkinatuki (29,15 €/pv x 21,5 pv/kk)	627
Elatusapu	105
Asumistuki (arviolta)	205

./.. ennakonpidätys 20 % ym.	125
Nettotulo	812

II maksuvarajakso: € /kk

Työmarkkinatuki (24,51 €/pv x 21,5 pv/kk)	527
Elatusapu	105
Asumistuki (arviolta)	229
./.. ennakonpidätys 20 % ym.	105
Nettotulo	756

III maksuvarajakso: € /kk

Työmarkkinatuki (24,51 €/pv x 21,5 pv/kk)	527
Asumistuki	211
./.. ennakonpidätys 20 % ym.	115
Nettotulo	623

Hakijan on maksuohjelman aikana kiinnitettävä erityistä huomiota ennakonpidätyksensä oikeaan määrään.

X HAKIJAN MENOT

I maksuvarajakso: € /kk

Hakijan elinkustannukset	445
Lapsen elinkustannukset	373
Vuokra (57 m ² x 6,33 €/kk)	361
Muut asumismenot	25
Yhteensä	1.204

II maksuvarajakso: € /kk

Hakijan elinkustannukset	445
Lapsen elinkustannukset (37 ./.. 198 €/kk)	175
Vuokra	361
Muut asumismenot	25
Yhteensä	1.006

Hakijan lapsen elinkustannuksista on vähennetty opintotuen määrä (opintoraha 38 €/kk + opintolaina 160 €/kk).

III maksuvarajakso: € /kk

Hakijan elinkustannukset	445
Vuokra (37 m ² x 6,67 €/kk)	247
Muut asumismenot	17
Yhteensä	709

XI MAKSUVARA

Hakijalla on maksuvaraa seuraavasti:

I maksuvarajakso (812 €/kk ./ 1.204 €/kk) = -392 €/kk,
 II maksuvarajakso (756 €/kk ./ 1.006 €/kk) = -250 €/kk,
 III maksuvarajakso (623 €/kk ./ 709 €/kk): = -86 €/kk.

XII MAKSUKYVYN PARANTAMISTOIMENPITEET JA MAHDOLLISESTI PARANEVA MAKSUVARA

Hakijan on haettava aktiivisesti kaikkia niitä sosiaali-ym. etuuksia, joihin hän on oikeutettu.

Hakijan on aktiivisesti pyrittävä työllistymään.

Jos hakijan maksuvara paranee tulojen kasvun vuoksi tai välttämättömät menot alenevat kalenterivuoden aikana vähintään 610 €/kk, saa hakija ensin kattaa näin kertyneillä varoilla negatiivista maksuvaraansa. Maksuvaran tultua positiiviseksi, on hakijan käytettävä syntyneestä maksuvarasta tavallisten velkojensa suoritukseksi niiden pääomamäärien mukaisessa suhteessa kolme neljäsosaa. Jäljelle jäävän määrän (yksi neljäsosa) saa hakija pitää itsellään.

XIII A-VELAT JA A-VAKUUSVELKOJEN MÄÄRÄ (€)

A1	Merita Pankki Oy 207XXX-XXXXXX	16.011
A2	Merita Pankki Oy 207XXX-XXXXXX	6.404
A3	Merita Pankki Oy 207XXX-XXXXXX	3.933
A4	Merita Pankki Oy 207XXX-XXXXXX	56.128
Yhteensä		82.476

Hakijan velat ovat A-vakuusvelkaa kohdassa IV mainitun omaisuuden nettoarvon verran kiinnitysten etuoikeusjärjestyksen mukaisesti seuraavasti (vakuusvelkaa ja tavallista velkaa):

A1	16.011	0
A2	6.404	0
A3	0	3.933 (C1)
A4	29.075	27.053 (C2)
Yhteensä	51.490	30.986

A-vakuusvelkojen korot velkajärjestelyn aloittamisen (1.5.2010) ja oletetun rahaksimuuttopäivän (30.9.2010) väliseltä ajalta ovat seuraavat:

A5	A1 korko 5,68 %	303 (C3)
A6	A2 korko 8,00 %	171 (C4)
A7	A4 korko 7,58 %	735 (C5)

Velkoja A5, A6 ja A7 käsitellään jäljempänä tavallisina velkoina (C3, C4 ja C5), koska vakuuden arvo ei liitä kattamaan vakuusvelkojen korkoa.

XIV MAKSUOHJELMAN SISÄLTÖ A-VAKUUSVELKOJEN OSALTA

Varallisuuden rahaksimuutosta saatavat varat on tilitettävä A-vakuusvelkojille seuraavasti (suluissa tavalliseksi velaksi siirtyvä määrä):

A1	16.011	(0)
A2	6.404	(0)
A3	0	(3.933, C1)
A4	29.075	(27.053, C2)
A5	0	(303, C3)
A6	0	(171, C4)
A7	0	(735, C5)
Yhteensä	51.490	(342.195)

XV TAVALLISET VELAT (C-VELAT)

Hakijalla on seuraavat tavalliset velat (velkamäärät sisältävät velkajärjestelyn aloituspäivään asti lasketut korot ja viivästysseuraamukset velkojen ilmoitusten mukaisesti):

C1	A3:sta tavalliseksi velaksi	3.933
C2	A4:stä tavalliseksi velaksi	27.053
C3	A5:stä tavalliseksi velaksi	303
C4	A6:sta tavalliseksi velaksi	171
C5	A7:stä tavalliseksi velaksi	735
C6	Lääninverovirasto (jäännösvero 2009)	0
C7	Lääninverovirasto (kiint.vero 2010)	140
Yhteensä		32.335

Velka C1 on hakijan velkajärjestelyssä ehdollista velkaa, koska päävelalliselalla ei ole maksuhäiriöitä.

Tavallisten velkojen korot ovat hakijan velkajärjestelyssä viimesijaista velkaa.

Kanssahakijoiden mahdolliset regressisaamiset ovat hakijan velkajärjestelyssä viimesijaista velkaa.

XVI YHTEISTEN TAVALLISTEN VELKOJEN OSITUS

Hakijan ja kanssahakijoiden yhteisten tavallisten velkojen (velat C1 ja C2) hakijoiden velkajärjestelyn aloittamishetken taloudellisen aseman mukaisen osituksen jälkeen hakijaan kohdistuvat tavalliset velat ovat seuraavat:

C1	3.066	15 %
----	-------	------

C2	13.359	64 %
C3	1.042	5 %
C4	587	3 %
C5	2.521	12 %
C6	0	0 %
C7	140	1 %
Yhteensä	20.715	100 %

XVII VELKAJÄRJESTELY TAVALLISTEN VELKOJEN OSALTA

Tavallisille veloille ei tule suorituksia, koska hakijalla ei ole maksuvaraa. hakijan maksuvelvollisuus poistetaan kokonaan.

Mikäli velalle C1 kertyy suorituksia, on ne suoritettava hakijan toimesta hakijan avaamalle sulkutilille. Sulkutilille kertyneet varat on tilitettava velan C1 velkojalle, mikäli velka lankeaa hakijan maksettavaksi ennen maksuohjelman päättymistä. Mikäli velka ei lankea hakijan maksettavaksi on sulkutilille kertyneet varat tilitettava maksuohjelman tai takausvastuun päättyessä muiden tavallisten velkojen velkojille tavallisten velkojen suorituksiksi tavallisten velkojen hakijaan kohdistuvien määrien mukaisessa suhteessa.

Jos hakijan tulot vähennettynä tulonhankkimisesta aiheutuneista lisämenoista suurenevat negatiivisen maksuvaran kattamisen jälkeen maksuohjelmaehdotuksen kohdan X mukaisista tuloista kalenterivuoden aikana vähintään 831 euroa, hakijan on tilitettava puolet 831 euroa ylittävästä osasta vähennettynä muiden välttämättömien menojen kasvulla tavallisten velkojensa suorituksiksi niiden määrien mukaisessa suhteessa.

Hakija saa suorittaa alle 17 €/kk suuruiset suoritukset kerran vuodessa maksuohjelman aikana.

XVIII KERTALUONTEISET SUORITUKSET JA NIIDEN LISÄSUORITUSVELVOLLISUUS

Kertaluonteiseen suoritukseen (perintö, lahja ym.) perustuva maksuohjelman aikaiseen oikeusperusteeseen hakijan tavallisten velkojen suorituksiksi niiden määrien mukaisessa suhteessa kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hakija saa 1.000 € ylittävät varat haltuunsa. Tämän jälkeen lisäsuoritusvelvollisuus on täytettävä edellä mainitun mukaisesti seuraavan kalenterivuoden kolmen ensimmäisen kuukauden aikana. Maksuohjelman päättymisvuodelta lisäsuoritukset on kuitenkin maksettava ohjelman päättymistä seuraavien kolmen kuukauden aikana.

Kertaluonteiset suoritukset on maksettava velkojille vain, jos ne parantavat hakijan maksukykyä (hakija saa käyttää kertaluonteiset suoritukset ensisijaisesti negatiivisen maksuvaran kattamiseen). Mikäli kertaluonteisten suoritusten 1.000 € ylittävä määrä on pienempi, kuin 100 €/vuosi, saa hakija tilittää maksuohjelman aikana kertyneet varat tavallisten velkojensa suoritukseksi niiden määrien mukaisessa suhteessa kolmen kuukauden kuluessa maksuohjelman päättymisestä.

XIX TILIIHTEYSTIEDOT

C1	?
C2	?
C3	?
C4	?
C5	?
C6	PSP 800XXX-XXXXXXXX
C7	PSP 800XXX-XXXXXXXX

XX VELKOJEN LOPPUOSAN SUORITUSVELVOLLISUUS

Hakijan maksuvaran mukaisten suoritusten ja muiden tilitysten tultua maksuohjelmaa noudattaen loppuun suorituksi, hakija vapautuu maksuohjelman päättyessä velkojen loppuosan suorittamisesta ja maksuvelvollisuus velkojen loppuosan osalta poistetaan kokonaan.

XXI ULOSOTTOTOIMET

Hakijaa koskevat mahdolliset ulosottotoimet määrätään lakkaamaan.
 Ulosottomiehen hallussa mahdollisesti olevat ulosottotoimet määrätään lakkaamaan.
 Ulosottomiehen hallussa mahdollisesti olevat ennen velkajärjestelyn aloittamista kertyneet varat on käytettävä ulosottomiehen toimesta ulosotossa velkajärjestelyn aloittamishetkellä olleiden velkojen suoritukseksi tavanomaisessa ulosottoasioiden järjestyksessä.
 Velkajärjestelyn aloittamisen ja maksuohjelman alkamisen välisenä aikana hakijan tuloista ulosottoon mahdollisesti kertyneet varat on palautettava hakijalle, joka saa käyttää nämä varat negatiivisen maksuvaransa kattamiseen.

XXII HAKIJAN TIEDONANTOVELVOLLISUUS

Hakijan on maksuohjelman aikana ilmoitettava velkojilleen, mikäli velkajärjestelyn kannalta merkityksellisissä olosuhteissa tapahtuu olennainen muutos.

XXIII SELVITTÄJÄN PALKKIO JA KULUT

Selvittäjän palkkio ja kulut maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista, koska hakijalla ei ole maksuvaraa.

XXIV SOVELLETUT LAINKOHDAT

VJL 4 §, 5 §, 7 §, 9 §, 10 §, 11 §, 23 §, 24 §, 25 §, 26 §, 29 §, 30 §, 31 §, 32 §, 34 §, 35 a §, 36 §, 37 §, 38 §, 41 §, 44 § ja 70 §. OMA 6 a §.

XXV PERUSTELUT

Mikäli hakijan omistusasunto säilytettäisiin ja vakuusvelan A1 korko olisi 5,00 % ja laina-aika 15 vuotta, vakuusvelan A2 korko olisi 5,00 % ja laina-aika 15 vuotta sekä vakuusvelan A4 korko olisi 5,00 % ja laina-aika 15 vuotta hakijan vakuusvelkojen yhteismäärä olisi 407 €/kk. Hakijan olisi tällöin viiden vuoden maksuohjelman aikana tingittävä elinkustannuksistaan seuraavasti:

I maksuvarajakso (1.6.2010 - 31.12.2011, 19 kk): 907 €/kk
./ 1.160 €/kk = -253 €/kk,

II maksuvarajakso (1.1.2012 - 31.12.2013, 12 kk): 527 €/kk
./ 1.052 €/kk = -525 €/kk,

III maksuvarajakso (1.1.2014 - 31.5.2015, 29 kk): 412 €/kk
./ 869 €/kk = -457 €/kk.

Näillä edellytyksillä hakijan omistusasunnon säilyttäminen ei ole mahdollista.

VJL 30 §:n mukaan maksuohjelman kesto voidaan määrätä alkavaksi vasta siitä ajankohdasta, josta lähtien hakijalla on maksuvaraa tavallisten velkojen suorittamiseen.

Hakijan ikään, työkykyyn ja työkokemukseen nähden ei ole perusteltua olettaa, että hakijan työttömyys on pysyvää. Hakijan maksukyvyyn voidaan sen vuoksi ennakoida kohtuullisessa ajassa paranevan niin, että hänelle jää maksuvaraa tavallisten velkojensa maksuun.

Hakijan ja velkojien kannalta voidaan pitää kohtuullisena maksuohjelman alkamisajankohdan lykkäämistä kahdella vuodella velkajärjestelyn aloittamisesta.

Maksuohjelman alkamisajankohdaksi on ehdotettu 1.6.2012 (velkajärjestely on aloitettu 11.4.2010). Mikäli hakijalle muodostuu maksuvaraa ennen 1.6.2012, on hakijan tarvittaessa haettava maksuohjelman muutosta.

Niilo Näppä

Käräjäoikeuden määräämä selvittäjä